

Tarih: Temmuz 2007

Milli Reasürans T.A.Ş.
adına sahibi
Cahit NOMER

İnceleme Kurulu
BAŞKAN

Barbaros YALÇIN
ÜYE

Hüseyin YUNAK
ÜYE

Ali N. YÜCEL
ÜYE

Feridun ÖZÜNAL
ÜYE

Güneş KARAKOYUNLU

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Y. Kemâl ÇUHACI

Basın Yayın Koordinatörü
Ebru FERAY

Dizgi
Ebru FERAY

Kapak Dizaynı
Umut SİLE

Renk Ayrımı
FİLMEVİ

Baskı
CEYMA MATBAASI
Matbaacılar Sitesi
Yüzyıl Mah. 4. Cad. No.123
Bağcılar - İstanbul

Merkez
Teşvikiye Cad.43/57
34367 Teşvikiye / İstanbul

Tel : 0-212-231 47 30 / 3 hat
E-mail : reasuror@millire.com.tr
Internet: <http://www.millire.com.tr>

Yayın Türü: Yaygın yayın

3 ayda bir yayınlanır.

**Dergide yer alan yazıların
içeriğinden yazı sahipleri
sorumludur.**

İÇİNDEKİLER

Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasasında Hayat Sigortaları ve Yasal Düzenlemeler (2002/83/EC Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi)	4
Türk Sigorta Sektöründe Eğitim	11
Kader Birliği Klozu	15
Tarım Sigortaları ve Yükselen Piyasalar	25
Umut Değil, Yalnızca Yardım	30

Reasürör Gözüyle

Avrupa Birliği'nin sigortacılık faaliyetleri bakımından belirgin bir özelliği de, Hayat Sigortalarında dünyanın en fazla prim üreten bölgesi olmasıdır. Swiss Re'nin yayın organı Sigma'nın en son yayınlanmış, 2005 istatistiklerine ilişkin raporuna göre Avrupa Birliği'nin İngiltere, Fransa, İtalya gibi önde gelen ülkelerinde üretilen toplam sigorta priminin içerisinde Hayat sigortalarının payı, Hayat-dışı sigortalardan sağlanan prim hacminden daha fazla gerçekleşmiştir. Fon yaratma açısından ekonomiye olan katkısı göz ardı edilemeyecek boyutlarda olan bu branş için, Birlik dahilinde çeşitli tarihlerde direktifler çıkarılmış, en son olarak 2002 tarihinde, daha önceki direktifleri yürürlükten kaldıran bir direktifle yasal düzenlemeler nihai şeklini almıştır. Sayın Berna Özşar, "Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasasında Hayat Sigortaları ve Yasal Düzenlemeler" adlı çalışmasında, Avrupa Birliği'nde Hayat Sigortalarına ilişkin, "direktif" adı verilen yasal düzenlemelerin gelişimi ve 2002 tarihli direktif içeriğinin yanı sıra, Birliğe üye ülkelerin Hayat Sigortaları hakkında istatistikî bilgiler vermektedir.

Ülkemizde sigortacılık eğitiminin, yakın sayılabilecek bir geçmişe kadar maalesef yeterli ya da olması gereken düzeyde olmadığı ileri sürülebilir. Bankacılık ve sigortacılık eğitiminin birlikte verildiği, ön lisans düzeyindeki yüksek okullarda ağırlıklı olarak bankacılık eğitimi verilmekte, sigortacılık ise ikinci planda kalmaktaydı. Daha sonraları açılan ve sadece sigortacılık eğitiminin verildiği meslek yüksek okulları, sektöre ara eleman yetiştirme işlevinin ötesinde, bu alandaki eğitim faaliyetlerinin canlanmasına neden olmuştur. Sigorta şirketlerinin kendi elemanlarına ve acentelerine vermekte oldukları şirket içi eğitimlerin gerek kalite, gerekse kapsam olarak gelişmesi, ayrıca 1970 yılında faaliyete geçen Türk Sigorta Enstitüsü gibi eğitim kuruluşlarının sektördeki elemanların eğitimine bulunduğu katkılar göz önüne alındığı takdirde, ülkemizdeki sigortacılık eğitiminin son dönemlerde önemli gelişmeler kaydettiği söylenebilir. Sayın Faruk Ömrüüzak, hazırlamış olduğu "Türk Sigorta Sektöründe Eğitim" adlı makalesinde, ülkemizdeki sigortacılık eğitiminin gelişimi ve bugünkü durumu hakkında genel bir değerlendirmede bulunmaktadır.

Dergimizin bu sayısının Yabancı Basından Haberler Bölümünde, geçtiğimiz sayıda yine aynı bölümde yer verilmiş "Azami İyi Niyet" prensibinin bir devamı olarak; sigorta şirketleri ile reasürörler arasındaki ilişkinin en önemli belirleyicisi olan Kader Birliği ilkesinin, ilgili mahkeme kararlarına dayanılarak ayrıntılı olarak incelendiği bir makale yer almaktadır. Bu makale, yeni Sigortacılık Kanunu'nda öngörülen, poliçede açıkça istisna edilmemiş risklerin teminat kapsamında kabul edilmesi hükmü açısından önem taşımaktadır ve örnek olarak verilen davaların, önümüzdeki dönemde, sedan şirket-reasürör ilişkisi açısından ülkemizde yaşanması muhtemel uygulamalara ışık tutabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, önemli bir tarım ülkesi olan Brezilya'da Tarım Sigortalarına ilişkin bazı projelerin, Brezilya gibi yükselen piyasalardaki potansiyelin ortaya çıkarılmasında ne şekilde kullanılabileceğini açıklayan bir makale ile geçtiğimiz birkaç yıllık dönemde pek de başarılı bulunmayan felaket modellerinin iyileştirilmesine yönelik, göz önüne alınması gereken hususlara değinen bir makale okuyucuların bilgisine sunulmaktadır.

Avrupa Birliği Tek Sigorta Piyasasında Hayat Sigortaları ve Yasal Düzenlemeler (2002/83/EC Sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi)

Avrupa Tek Sigorta Piyasası:

Sigortacılık alanında bir tek pazar yaratmak, Avrupa Birliği'nin finansal hizmetler alanındaki temel önceliklerinden biri olmuştur. Avrupa Birliği'nin Kurucu Antlaşmaları uyarınca sigorta alanındaki tek pazar iç sınırların bulunmadığı, sigorta şirketlerinin ürünlerini serbestçe satabildiği, tüketicilerin ise sigortacılık işlemleri için kendi yerleşik buldukları ülke dışında herhangi bir üye devlet sigortacısına başvurabildikleri bir pazardır.

Sigorta alanında tek pazarın gerçekleştirilmesi süreci, 1961 yılında ulusal hukuk kurallarının yaklaştırılması amacını taşıyan hizmetlerin serbest dolaşımına ilişkin Genel Programın kabulüyle başlamıştır. 1 Temmuz 1994 tarihinden itibaren Avrupa Birliği sigorta piyasaları ile Avrupa Ekonomik Alanı adı altında Lihtenştayn, Norveç

ve İzlanda geniş ve tek bir sigorta pazarı oluşturmuşlardır. 1 Mayıs 2004 tarihi itibarıyla Avrupa Birliği'ne üyelikleri gerçekleşen 10 yeni ülke ile 1 Ocak 2007 tarihi itibarıyla üyelikleri gerçekleşen 2 yeni ülkenin de katılımıyla Avrupa tek sigorta piyasası dünyada bir benzeri daha olmayan geniş bir pazar haline gelmiştir.¹

Avrupa Birliği, tek sigorta piyasasının gelişimi için öncelikli alanlar belirlemiş, yıllar içerisinde bu alanları düzenleyen yasal araçlar geliştirilmiş ve içtihat oluşumuna katkı sağlanmıştır. Avrupa Birliği'nin öncelikli olarak ele aldığı alanlardan biri hiç kuşkusuz Hayat Sigortaları olmuştur.

AB'de Hayat Sigortasına İlişkin Yasal Düzenlemeler:

Avrupa Birliği'nde Hayat

¹ Berna Özşar, *Avrupa Birliği Sigorta Mükteşebat Rehberi, TSRŞB Yayınları, Sayı 3, İstanbul, 2005, s. 20.*

Sigortası alanındaki ilk düzenleyici Direktif, 1979 yılında kabul edilmiş olan 79/267/ EEC sayılı Direktiftir. Direktif, hayat sigortacılığı faaliyetlerine başlama ve yürütme ile ilgili kanun, tüzük ve idari düzenlemelerin koordinasyonuna ilişkin olup yerleşme hakkının etkin kullanımının kolaylaştırılması için gerekli kuralları içermektedir.

Hayat Sigortası alanındaki ikinci düzenleyici Direktif ise, hizmet sunumu serbestisinin etkin bir biçimde uygulanmasını sağlayacak tedbirleri koyan ve kanun, tüzük ve idari düzenlemelerin koordinasyonuna ilişkin hükümler getiren 90/619/EEC sayılı Direktif olmuştur. 90/619/EEC sayılı Direktif, 79/267/EEC sayılı Direktifi tadil etmiştir.

Sigorta şirketlerinin, genel merkezlerinin bulunduğu üye devlet yetkili mercileri tarafından denetimi ile "tek lisans" ilkelerini içeren ve si-

gorta faaliyetleri için tek pazarın tamamlanması amacını taşıyan üçüncü düzenleyici Direktif, Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi tarafından 1992 yılında kabul edilmiş olan 92/96/EEC sayılı Direktiftir.²

2002/83/EC Sayılı Direktif:

Tüm bu Direktifler 5 Kasım 2002 tarihinde Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi tarafından kabul edilen 2002/83/EC³ sayılı Direktif ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu Direktif, Avrupa Birliği'nde Hayat Sigortaları alanında 1979 yılından bu yana kabul edilen tüm yasal düzenlemeleri tek ve uyumlu bir metin haline getirmiş ve tüm bu düzenlemelerin yerini almıştır. Böylelikle Hayat Sigortası alanını düzenleyen Avrupa Birliği mevzuatının daha sade ve kolay anlaşılır bir hale getirilmesi de mümkün olmuştur. Direktif, Avrupa Birliği'nde hayat sigortacılığı faaliyetlerinin denetimi, hayat sigorta şirketlerinin yükümlülük karşılama yeterliliği düzenlemeleri ve hayat sigortacılığı hizmetlerinin ser-

best sunumuna ilişkin pek çok hükmü içermektedir.

Direktif 8 başlıktan oluşmaktadır:

1. Tanımlar ve kapsam
2. Hayat Sigortası faaliyetine başlama
3. Sigorta faaliyetinin yürütülmesine ilişkin koşullar
4. Yerleşme ve hizmet sunumu serbestisine ilişkin hükümler
5. Merkez ofisleri Avrupa Birliği dışındaki ülkelerde bulunan şirketlerin Birlik içerisinde kurulmuş acente ve şubelerine uygulanacak kurallar
6. Üçüncü ülkelerin hukuklarına tabi ana şirketlere bağlı yan kuruluşlara uygulanacak kurallar ile bu türden ana şirketlerin belli miktarda pay iktisapları durumunda uygulanacak kurallar
7. Geçiş hükümleri ve diğer hükümler
8. Nihai hükümler

1. Tanımlar ve Kapsam:

Direktif çerçevesinde "sigorta şirketi", menşe üye devlet (*home member state*) yetkili mercilerinden resmi izin almış olan şirket şeklinde tanımlanmıştır. İzin, tüm Birlik topraklarında geçerlidir. Bu izin, o ülke sınırları içeri-

sinde merkezi bulunan şirket veya izin aldıktan sonra faaliyetlerini bir branşın tamamına veya diğer branşlara yaymak isteyen şirket tarafından alınmaktadır.

Bu tanım, AB içerisinde yerleşik olan ancak Birlik üyesi ülke sigortacısı olmayan sigortacıların yalnızca bir acente veya şube kurarak hizmet sunumu serbestisinden yararlanmaya çalışmalarını engelleme amacı taşımaktadır.

Direktif kapsamında yer alan sigorta faaliyetleri üç temel başlık altında incelenmektedir. Bu faaliyetler sözleşme temelli faaliyetler, sözleşme temelli ve özel sigorta denetiminden sorumlu yetkili mercilerin denetimine tabi faaliyetler ve Sosyal Güvenlik mevzuatında yer alan ve sigorta şirketleri tarafından insan hayatının beklentilerden daha uzun sürmesi ihtimali göz önünde bulundurulmuş olarak yürütülen faaliyetler olarak sınıflandırılmaktadır:

1. Sözleşme temelinde:

- Hayat Sigortası (belli bir tarihte hayatta kalma ihtimali, ölüm sigortası, belli bir tarihte hayatta kalma ihtimali veya erken ölüm sigortası, prim dönüşü olan sigorta, evlilik sigortası, doğum sigortası)
- Gelir Sigortası
- Sigorta şirketleri tarafın-

² Yürürlükten kalkan direktiflerin orijinal metinlerine ulaşmak için bkz. <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l24027a.htm>.

³ 2002/83/EC sayılı Direktifin orijinal metnine ulaşmak için bkz. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002L0083:EN:NOT>

dan sağlanan ek sigorta (ferdi kaza, kaza veya hastalık sonucu iş görme yeteneği kaybı, vb.)

- İptal edilemeyen sürekli sağlık sigortası (İrlanda ve Birleşik Krallık'ta görülen bir uygulamadır.)

2. Sözleşme temelli ve özel sigorta denetiminden sorumlu yetkili mercilerin denetimine tabi faaliyetler:

- Tontinler
- Aktüeryal hesaplamalara tabi sermaye itfa faaliyetleri (capital redemption)
- Grup emeklilik fonları yönetimi

3. Sosyal güvenlik mevzuatında yer alan ve sigorta şirketleri tarafından insan hayatının beklentilerden daha uzun sürmesi ihtimali göz önünde bulundurularak yürütülen faaliyetler

2. Hayat Sigortası Faaliyetine Başlama:

Hayat Sigortası şirketlerinin faaliyetlerine başlamak için menşe üye ülke yetkili kurumlarından izin almaları gerekmektedir. Bu izin tüm AB tek sigorta piyasası için geçerlidir. "Tek lisans uygulaması" veya "Tek pasaport" ilkesi olarak da bilinen bu ilke sayesinde şirketler gerekli izni menşe ülkeden almaları kaydıyla farklı üye devletler-

de sigorta faaliyetlerinde bulunma hakkına sahiptirler. Gerekli belge ve bilgiler menşe ülke yetkili mercilerine sunulmakta, menşe ülke yetkili mercileri de ev sahibi ülke yetkili mercilerine gerekli bilgileri vermektedir. Sigorta hizmetlerinin sunulacağı ev sahibi üye ülkelerin bunun dışında bir izin talebinde bulunamamaları, şirketlerin Avrupa Birliği içerisinde tek pasaportla serbestçe dolaşım sağlayarak hizmet sunmalarını mümkün hale getirmiştir.

Hayat sigorta şirketlerinin denetimi de tamamen menşe üye devlete aittir. Menşe üye devlet yetkili kurumları, sigorta şirketinin uygun idari ve muhasebe usulleri ile yeterli iç denetim mekanizmasına sahip olmasını şart koşmaktadır.

Üye devletler merkez ofisleri kendi topraklarında bulunan sigorta şirketlerinin tüm Hayat Sigortası faaliyetlerini, finansal durumlarını ve mali yeterliliklerini kapsayan bir yıllık rapor hazırlamalarını şart koşmaktadır.

Direktif, denetim kurumlarının yetkilerini arttırmış ve yetkili mercilere ayrıntılı incelemeler yapabilme (bilgi toplama, belgelerin ibrazını isteme ve yerinde incelemeler gerçekleştirilme) yetkisi tanımıştır. Avrupa Komisyonu'nun gerçekleştirdiği tüm bu teknik düzenlemelere karşın Avrupa Birliği içerisinde

bir üst sigorta denetleme kurumu bulunmamaktadır.

3. Sigorta Faaliyetinin Yürütülmesine İlişkin Koşullar:

Direktif çerçevesinde, bir sigorta şirketinde gerçek veya tüzel kişilerin pay iktisap etmek veya elden çıkartmak istemeleri durumunda söz konusu şirketin menşe üye devlet (*home member state*) yetkili mercilerini konuya ilişkin olarak bilgilendirmeleri gerekmektedir.

Benzer şekilde, gerçek veya tüzel kişiler paylarını, sermaye payları veya oy hakları %20, %33 veya %50'ye ulaşacak veya geçecek şekilde arttırmak isterlerse ya da şirketi kendi yan kuruluşları durumuna getirmeyi planlarsa yetkili mercileri bilgilendirmekle yükümlüdürler. Aynı durum payların elden çıkartılmak istenmesi halinde de geçerlidir.

Direktif, teknik karşılıklara ilişkin kurallar da getirmiştir. Her sigorta şirketi, miktarı gelecekteki aktüeryal değerlendirmelere göre hesaplanacak ve ileride ortaya çıkabilecek tüm sorumlulukları dikkate alacak yeterli düzeyde teknik karşılık ayırmak zorundadır.

Solvency ve Garanti Fonu Düzenlemeleri:

2002/83/EC sayılı Direk-

tif, yükümlülük karşılama yeterliliğine ilişkin iki ayrı tanım ortaya koymaktadır: Mevcut yükümlülük karşılama yeterliliği (*available solvency margin*) ve gerekli yükümlülük karşılama yeterliliği (*required solvency margin*). Mevcut yükümlülük karşılama yeterliliği marjı, hayat sigorta şirketlerinin tüm faaliyetleri için her zaman bulundurmaları gereken yeterli bir sermaye oranına tekabül etmektedir. Sigorta şirketlerinin ödenmiş sermaye; teknik karşılıklar; ödenecek temettünün çıkartılmasından sonra ortaya çıkan kâr veya zarar; bilançoda yer alan kâr rezervleri gibi varlıkları kapsayan yeterli bir yükümlülük karşılama yeterliliği marjına sahip olmaları gerekmektedir.

Gerekli yükümlülük karşılama yeterliliği marjı ise yazılacak sigorta branşlarına uygun olarak, matematik karşılıklar üzerinden yapılan hesaplamalara göre bulunmaktadır.

Garanti fonu, gerekli yükümlülük karşılama yeterliliği marjının 1/3'üdür ve 3 milyon Euro'dan az olamaz.

Yetkili merciler, yükümlülük karşılama yeterliliği marjının garanti fonunun altına düşmesi durumunda, şirketin kısa dönem mali şemasını talep edebilmektedirler. Poliçe sahiplerinin haklarının tehlikeye düştüğü durumlarda yetkili merci bir mali iyileştirme

planı isteyebilmektedir.

4. Yerleşme ve Hizmet Sunumu Serbestisine İlişkin Hükümler:

Direktifin 4. başlığı yerleşme ve hizmet sunumu serbestisi ile ilgili hükümler içermektedir. Buna göre eğer bir sigorta şirketi kendi ülkesi dışında bir üye devlette şube açmak isterse önce kendi ülkesindeki yetkili mercilere bilgi vermekle yükümlüdür. Bu bilgiler:

- Şirketin hangi üye devlette şube açmak istediği,
- Şubenin yürütmeyi planladığı faaliyetlerin şeması ve şubenin yapısal organizasyonu,
- Şubenin adresi,
- Şube yetkili acentesinin ismi.

5. Merkez Ofisleri Avrupa Birliği Dışındaki Ülkelerde Bulunan Şirketlerin Birlik İçerisinde Kurulmuş Acente ve Şubelerine Uygulanacak Kurallar:

Merkez ofisleri Avrupa Birliği dışındaki ülkelerde bulunan şirketlerin üye devletten izin alabilmek için de bazı şartları yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu şirketlerin kendi ulusal kanunları çerçevesinde sigorta faaliyet-

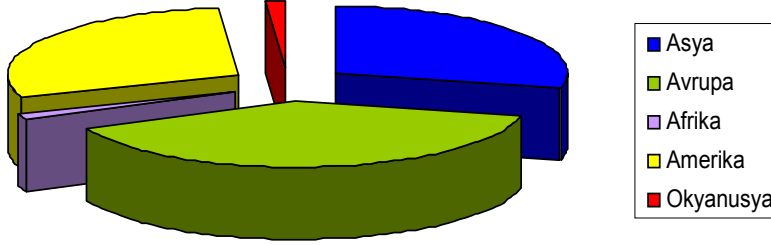
leri yürütebilme iznine sahip olmaları, bir üye devlet sınırları içerisinde acente veya şube açmaları, bir genel temsilci atamaları, acente veya şubenin yönetim merkezinde hesapları tutmayı üstlenmeleri, yükümlülük karşılama yeterliliği marjı tutmayı üstlenmeleri ve faaliyet planı sunmaları gerekmektedir.

Her üye devlet kendi sınırları içerisinde faaliyet gösteren acente veya şubelerin yeterli mali yapıya sahip olup olmadığını denetlemekle yükümlüdür. Bu çerçevede, minimum yükümlülük karşılama yeterliliği düzeyi daha önce açıklanan hesaplamalar sonucu elde edilmekte olup minimum yükümlülük karşılama yeterliliği düzeyinin 1/3'ü Garanti Fonunu oluşturmaktadır.

6. Üçüncü Ülkelerin Hukuklarına Tabi Ana Şirketlere Bağlı Yan Kuruluşlara Uygulanacak Kurallar İle Bu Türden Ana Şirketlerin Belli Miktarda Pay İktisapları Durumunda Uygulanacak Kurallar:

Üye devlet yetkili mercileri Avrupa Komisyonu'nu bu tür kuruluşlarla ilgili olarak bilgilendirmekle yükümlüdür. Üye devletler, üçüncü bir ülkede faaliyet gösteren kendi sigorta şirketlerinin karşılıkları genel sorunlarla ilgili olarak Avrupa Komisyonu'na

Şekil 1

bilgi vermekle yükümlüdür.

Avrupa Komisyonu, üçüncü ülkenin AB sigorta şirketlerine yeterli piyasa erişimi hakkı tanımadığına (en az AB'nin bu ülke sigorta şirketlerine tanıdığı hak kadar) kanaat getirirse Konsey'e başvurarak gerekli tedbirlerin alınmasını isteyebilmektedir.

7. Geçiş Hükümleri ve Diğer Hükümler:

Direktifin geçiş hükümleri ve diğer hükümlere ilişkin başlığı Birleşik Krallık'a yönelik özel bir düzenlemeyi içermektedir. Buna göre Birleşik Krallık'ta özel bir kanunla veya özel nitelik taşıyan kamu hukukuna uygun bir düzenlemeyle kurulmuş şirketlere, faaliyetlerini, kurulmuş oldukları tarihteki yasal statüye göre sürdürmeleri hakkı tanınmaktadır.

Bu başlık altında ele alınan bir diğer konu da "iyi itibara sahip olunduğunun kanıtlanmasına" ilişkin olarak getirilen düzenlemelerdir.

Buna göre bir üye devlet, sigortacılık faaliyetlerine başlamak veya bu faaliyetleri sürdürmek isteyen vatandaşlarından daha önceki ticari faaliyetleri sırasında iyi itibara sahip olduklarının veya müflis duruma düşmediklerinin kanıtını isterse, diğer üye devlet vatandaşlarının da kendi ülkelerindeki mahkeme veya idari kurumlardan getirecekleri temiz belgesini kabul etmesi gerekecektir.

Bu düzenlemeyle, diğer üye devlet vatandaşlarına kendi ülkeleri dışındaki üye devletlerde faaliyet gösterirken bir kolaylık sağlanmıştır. Böylelikle, üye devletlerin, kendi vatandaşları ve diğer üye devlet vatandaşları arasında ayrımcı uygulamalar izlemesinin engellenmesi amaçlanmıştır.

8. Nihai Hükümler:

Direktifin "nihai hükümler"e ilişkin son başlığı direktifin uygulanması sırasında üye devletler ve Avrupa Ko-

misyonu arasında sağlanacak işbirliğine, Avrupa Komisyonu tarafından hizmet sunumu serbestisi çerçevesinde piyasada meydana gelecek gelişmeler doğrultusunda hazırlanacak raporlara, anlaşmazlık halinde mahkemelere başvurma hakkına, yeni hükümlerin uygulanmasına ve belli maddeler için geçiş dönemi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler getirmektedir.

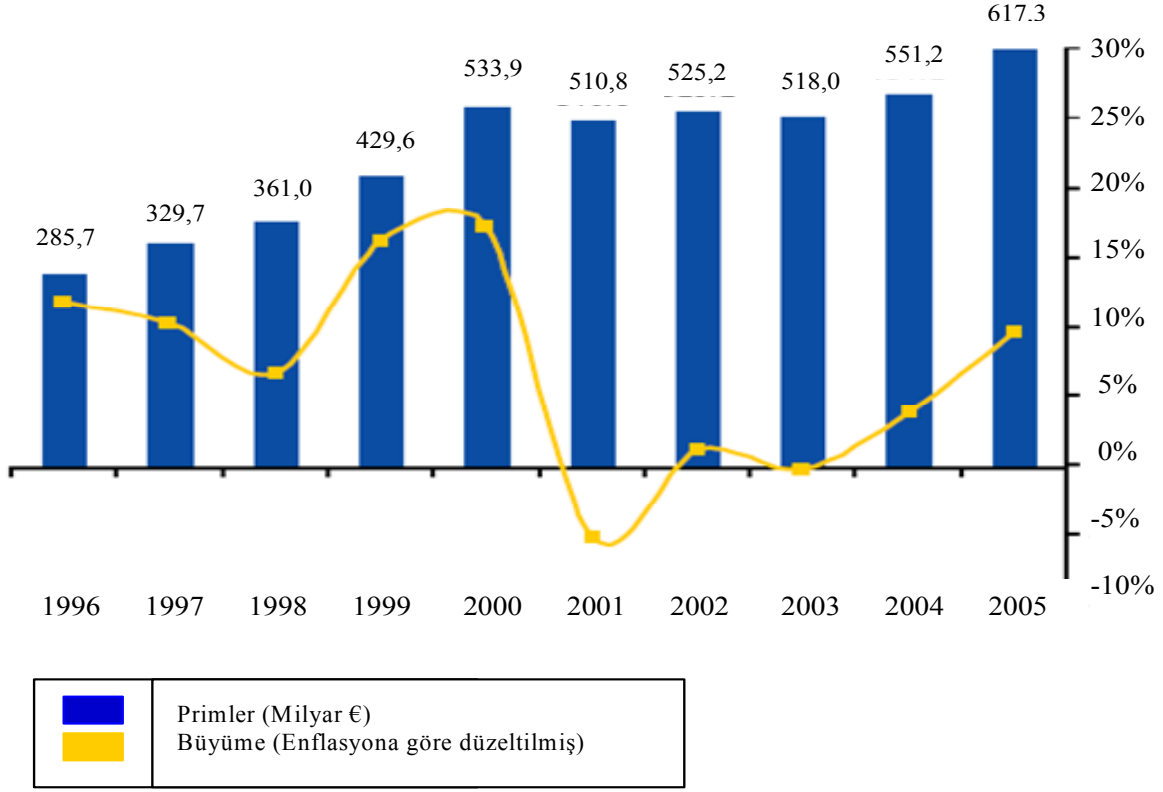
Avrupa Hayat Sigortası Piyasası:

2002/83/EC sayılı Direktifle düzenlenen Avrupa hayat sigorta sektörü, 2005 yılında sahip olduğu %39'luk oranla dünyanın lider hayat sigortası sektörüdür. Sahip olduğu bu oranla Avrupa, her biri %29 paya sahip Amerika ve Asya piyasalarının önünde yer almaktadır.⁴ (Şekil 1)

Hayat Sigortası primlerinin Avrupa Birliği ülkelerine göre dağılımı incelendiğinde ise oldukça yoğunlaşmış bir piyasa yapısı göze çarpmaktadır. İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya toplam Hayat Sigortası piyasasının yaklaşık %70'lik bölümünü ellerinde

⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. CEA Statistics, *The European Life Insurance Market: Initial Results For 2005*, Ekim 2006, <http://www.cea.assur.org/cea/download/publ/article251.pdf>

Şekil 2: Avrupa'da Prim Gelirleri

bulundurmaktadır.⁵ Bu ülkelerin her birinin yıllık prim gelirleri 50 Milyar Euro'nun üzerindedir.

Avrupa Sigorta ve Reasürans Federasyonu CEA'dan alınan veriler, enflasyona göre düzeltilmiş rakamlar temel alındığında 2005 yılında Avrupa'da Hayat Sigortası primlerinde %10 oranında artış gözlemlendiğini ortaya koymaktadır. Bu artışın, 2000 yılın-

⁵ Onur Acar, "Avrupa Birliği'nde Hayat Sigortalarının Gelişimi ve Hayat Sigortası Direktifi", TSRŞB II. Ulusal Sigorta Sempozyumu Bildiri Kitabı, TSRŞB Yayınları, Sayı 24, İstanbul, 2007, s. 285.

dan sonra gerçekleşen en büyük artış olduğu yine CEA tarafından açıklanan istatistiklerde görülmektedir. (Şekil 2)

Hayat sigorta sektöründeki büyüme oranları mercek altına alındığında da çarpıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır.

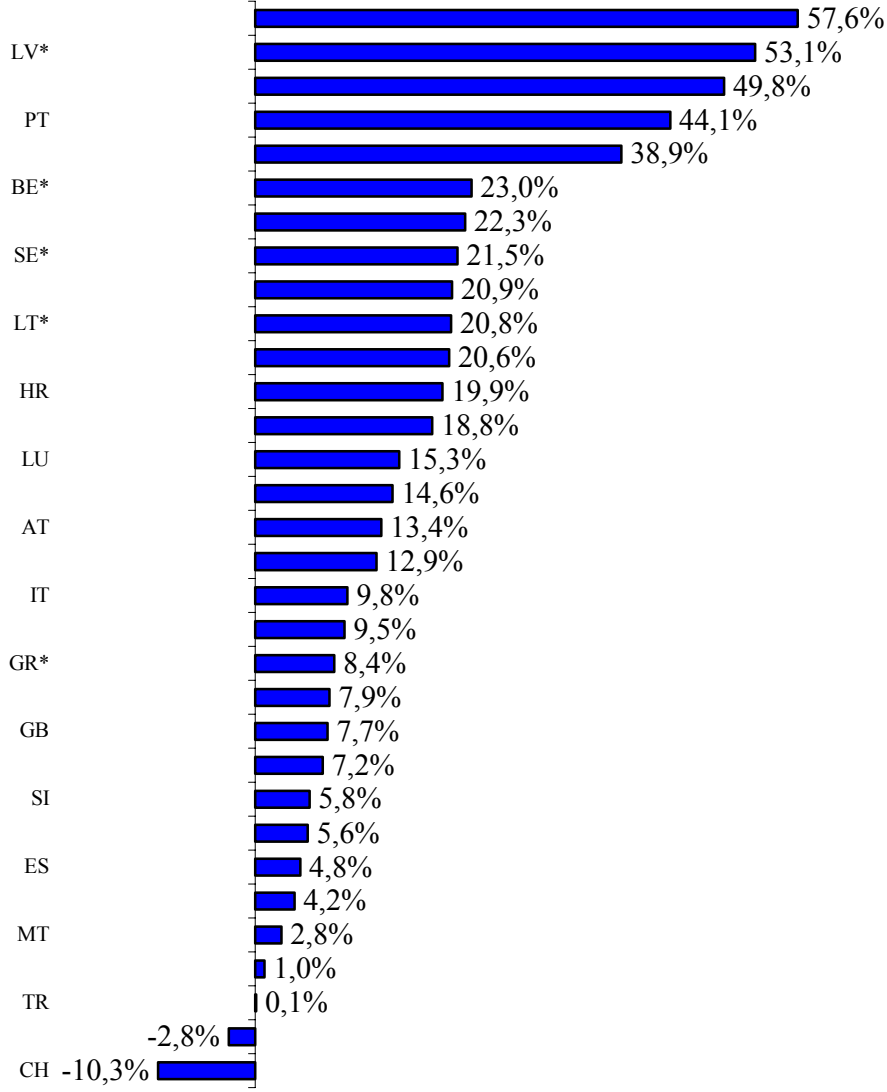
CEA üyesi 31 ülkenin 2004-2005 yılı Hayat Sigortası primleri incelendiğinde iki ülkenin (Hollanda ve İsviçre) Hayat Sigortası prim gelirlerinde düşüş gözlemlenmiştir. 12 ülke büyüme göstermiştir; ancak bu büyüme %10'un altında kalmıştır. Bu ülkeler arasında İspanya, Almanya, İtalya, Birleşik Kral-

lık yer almaktadır. Aralarında Fransa, Belçika ve Avusturya'nın da yer aldığı 12 ülkenin %10 ve %30 arası büyüme gösterdiği gözlenirken, 5 ülke de %35'in üzerinde sürdürülebilir büyüme göstermiştir. Özellikle Polonya, Letonya, Romanya ve Estonya büyük potansiyele sahip ülkelerdendir.

Türkiye ise sahip olduğu %0,1'lik büyüme oranıyla en alt sıralarda yer almaktadır. (Şekil 3)

Avrupa tek sigorta piyasasının genel beklentisi, hayat sigortacılığındaki büyüme hızının artarak sürmesidir.

Şekil 3

Yararlanılan Kaynaklar:

- Acar, Onur, "Avrupa Birliği'nde Hayat Sigortalarının Gelişimi ve Hayat Sigortası Direktifi", TSRŞB II. Ulusal Sigorta Sempozyumu Bildiri Kitabı, TSRŞB Yayınları, Sayı 24, İstanbul, 2007.
- Özşar, Berna, Avrupa Birliği Sigorta Müktesebat Rehberi, TSRŞB Yayınları, Sayı 3, İstanbul, 2005.
- CEA Statistics, *The European Life Insurance Market: Initial Results For 2005*, Ekim 2006, <http://www.cea.assur.org/cea/download/publ/article251.pdf>
- Hayat Sigortası Alanında Yürürlükten Kalkan AB Direktifleri: <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l24027a.htm>.
- 2002/83/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002L0083:EN:NOT>

Berna ÖZŞAR
AB Uzmanı
T. Sigorta ve Reasürans
Şirketleri Birliği

Türk Sigorta Sektöründe Eğitim

1 50 yıldan fazla bir geçmişe sahip Türk Sigorta sektöründeki faaliyetlerin yabancı sigortacıların güdümünden çıkıp, Türk sigortacılar tarafından yürütülmeye başlanması Cumhuriyetin ilanı ile önem kazanmış ve bu alanda gerçekleştirilen düzenlemeler ile milli sigortacılığın temelleri atılmıştır. Kurulmakta olan sektörün büyüme süreci içinde korunması gereği görüşü ile benimsenen himayeci ve müdahaleci sistem, 1960'lı yıllarda Türk ekonomisinde başlatılan planlı dönemde de devam etmiş ve büyümekte olan portföyün bölünmemesini teminen, ilk dört yıllık Kalkınma Planlarında yeni bir si-

gorta şirketinin kurulmasına izin verilmeyeceği görüşüne yer verilmiştir. 1980'li yıllarda devletin sigorta sektörü üzerindeki kontrolü kademeli olarak azalmaya başlamış; Kalkınma Planlarında yer alan görüşün aksine sektörde liberalleşme hareketleri ön plana çıkmış ve sektöre giriş ve çıkışlar serbest bırakılmıştır. 1985 yılında Birlik üyesi sigorta şirketi sayısı 35, reasürans şirketi sayısı ise 4'tür.

Bu yıllarda başlayan liberalleşme anlayışı çerçevesinde bankacılık ve sigortacılık sektörü aynı çatı altında toplanarak önce Başbakanlık Hazine Dış Ticaret Müsteşarlığı'na, 1994 yılından itibaren de Ha-

zine Müsteşarlığı'na bağlanmıştır. Liberal anlayışın beraberinde getirdiği sektöre giriş-çıkış serbestliği çerçevesinde 1985 yılından 2006 yılına kadar geçen 21 yıllık süre içinde sektöre yeni şirketler katılmış, ancak bu katılımların getirdiği rekabet koşullarına ayak uyduramayan bazı şirketler ise sektörden çıkmak zorunda kalmışlardır. Bu dönem içinde Birlik üyesi şirketlerin sayısı, 5'er yıllık periyotlar halinde Tablo 1'de gösterilmiştir. Bu şirketler tarafından son 20 yılda üretilen prim tutarları ise Tablo 2'de gösterildiği gibidir.

Ülkemizde üretilen primin yaklaşık %75'lik bölümü, 2006 yılı itibarıyla sayıları, banka şubeleri hariç 20.000'e ulaştığı tahmin edilen acenteler tarafından elde edilmekte, %25'lik kısmı ise sigorta şirketlerinin direkt satışlarından sağlanmaktadır. Bu dönemde faaliyet gösteren broker sayısı ise 50'ye ulaşmıştır. 1985-2005 yılları arasında faaliyet gösteren acente sayısındaki gelişim Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Sigorta ve Reasürans Şirketlerin Sayısı

Şirketler	1985	1990	1995	2000	2005	2006
Hayat Dışı	35	38	39	39	32	32
Hayat	0	4	15	23	21	21
Reasürans	4	4	4	4	2	2
Toplam	39	46	58	66	55	55

Tablo 2: Prim üretimi (1000 YTL olarak)

Şirketler	1985	1990	1995	2000	2005	2006
Hayat Dışı	127,2	1.881,6	56.021,0	1.450.692,9	6.569.613,0	8.257.470,0
Hayat	2,6	452,0	8.229,0	326.205,3	1.240.535,0	1.381.239,0
Toplam	129,8	2.333,6	64.250,0	1.776.898,2	7.810.148,0	9.638.709,0

Tablo 3: Acente Sayısı

1985	1990	1995	2000	2005
5.800	13.100	11.000	14.700	18.500

Sektörde liberal anlayışın benimsenmeye başladığı 1985 yılından 2006 yılına kadar geçen süre içinde sigorta ve reasürans şirketlerinde çalışan personelin sayıları ve eğitim durumundaki değişim ise, Grafikte gösterildiği gibidir. Grafiğin ve veri tablosunun incelenmesinden anlaşılacağı üzere 1985 yılından bu yana sigorta ve reasürans şirketlerinde çalışan personel sayısında 4,4 katlık bir artış gözlenirken, çalışanların eğitim durumunda da üniversite mezunları lehine çok belirgin bir değişimin yaşandığı görülmektedir. Nitekim 1985 yılında üniversite mezunlarının toplam çalışanlar içindeki oranı %26,9 orta öğretim (ilk, orta, lise) mezunlarının oranı %73,1 iken, bu oranlar 2006 yılında üniversite mezunları için %79,6, orta öğretim mezunları için ise %20,4 olarak değişim göstermiştir. Oranlardaki bu olumlu değişim, sektörde çalışanların eğitim düzeylerinin hızla arttığının bir karinesi ola-

rak değerlendirilmektedir.

Üniversitelerin sadece ekonomi ve sosyal alanlarda eğitim veren bölümlerinden değil, ayrıca mühendislik ve matematik bölümünden mezun olanların da sektöre ilgi gösterdiği bilinmektedir. Ayrıca, Bankacılık ve Sigortacılık konusunda eğitim veren 4 yıllık yüksek okullar ile 2 yıllık meslek yüksek okullarının sigortacılık ve aktüerya bölümünden mezun olan öğrenciler de sektörde iş imkânı bulabilmektedirler. Ancak burada üzerinde önemle durulması gereken bir konu, sigortacılık eğitimi veren eğitim kurumlarından mezun olanların ne kadarının sektörde istihdam edilebildiğidir. Yapılan bir anket sonucu, bu mezunların sektörde yeterince değerlendirilmediklerini göstermektedir.

Sigorta şirketlerinde çalışanlar, acenteler, brokerler ve yanlarında çalışan elemanlar, eksperler, aktüerler, hasar danışmanları, asistans şirketlerinde ve çağrı merkezlerinde

çalışanlar ve benzeri destek hizmetleri verenlerle birlikte, sigorta sektöründe sayıları 100 bine varan bir istihdam hacmi doğmaktadır ve bu kişilerin, özellikle 1985 yılından bu yana sayılarında önemli artış kaydedilen acentelerin mesleki eğitimleri büyük önem taşımaktadır. Mevcut mevzuat çerçevesinde acentelik yapabilmek için üniversite mezunu olmak veya özel bir mesleki eğitim şartı aranmamakla birlikte mevcut yasa tasarılarında, acentelik yapabilmek için yetkili kişilerin özel eğitim almaları şartına yer verildiği bilinmektedir. Bugün şirketler acentelerine “iş başında eğitim” programları düzenlenmekte ve bununla yetinmektedirler. Oysa Aralık ayında yürürlüğe girecek olan “Sigortacıları Bilgilendirme Yönetmeliği” meslek adamlarına ve özellikle acentelere önemli sorumluluklar yüklemekte ve bu durum mesleki eğitimin önemini tekrar ön plana çıkarmaktadır.

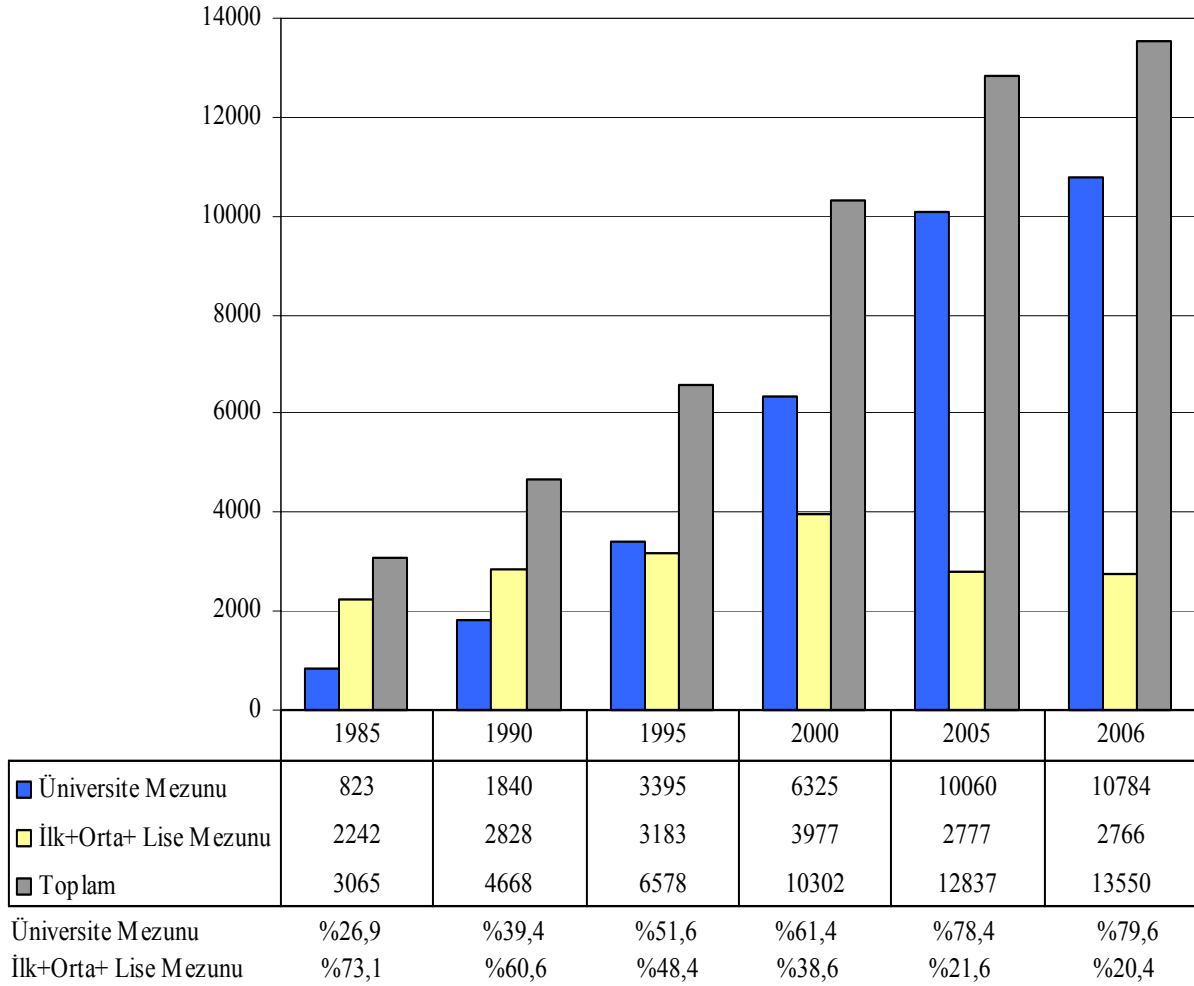
2006 yılı sonunda sayıları 50’ye varan brokerlerde çalışanlardan yetki sahibi olanların ise üniversite mezunu ve mesleki tecrübeye sahip olmaları şartı aranmakta, hasar tes-

pit ve değerlendirme çalışmalarıyla görevli eksperlerin (Oto Kaza dalında çalışanlar hariç)

larda başarılı olmaları gerekmektedir. Görüldüğü gibi sektöre çe-

Türkiye’de ön lisans seviyesinde 2 yıllık eğitim programları düzenleyen meslek

Grafik: Sigorta Sektöründeki Çalışan Personel Sayısı ve Eğitim Düzeyleri

üniversite mezunu olmaları ve Hazine tarafından yapılacak eğitim ve sınavlarda başarı göstermeleri ve mesleki staj yapma mecburiyeti bulunmaktadır. Bireysel Emeklilik Sisteminde yer alan satıcılar için ise, bir eğitim ve sınav şartı getirilmiştir. Aynı şekilde, aktüerlerin de yapılacak sınav-

şitli şekillerde hizmet sunanların eğitimi olmaları ve iş gücü kalitesinin geliştirilmesi, özellikle sigortaya olan ilginin artması ve tüketiciye doğru hizmet sunulması bakımından önem taşımaktadır. Doğaldır ki bu temel görev öncelikle devletin eğitim politikaları içinde ele alınmalıdır.

yüksek okulları ile, lisans seviyesinde 4 yıllık eğitim veren üniversiteler bünyesinde 1990 yılından bu yana sigortacılık eğitim programları yürütülmektedir. Eğitim veren üniversitelerin sayısı lisans seviyesinde 7, ön lisans seviyesinde 34’tür. Ayrıca Marmara Üniversitesi bünyesindeki Banka-

cılık, Sigortacılık Enstitüsü'nde yüksek lisans seviyesinde eğitim verilmektedir. Yine eğitimin içeriği bakımından yüksek lisans seviyesine eş değer eğitim veren diğer bir eğitim kurumu ise Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı'dır. Bugüne kadar sayıları 2500'ü aşkın sektör çalışanlarına eğitim veren Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı, sektör çalışanlarının bilgilerini geliştirmeleri ve güncellemelerini sağlamak üzere 37 yıldır eğitim faaliyetini sürdürmektedir.

Sonuç:

Son 20 yıla ilişkin veriler çerçevesinde, sektörün gelişme trendi içinde olduğu görülmekle birlikte, gelişmiş ülkelerdeki kişi başına düşen prim miktarı

2500 ila 4500 dolar seviyesinde iken, bu miktarın ülkemizde 90 doları geçmediği; yine gelişmiş ülkelerde toplam prim üretiminin GSMH içindeki payı %9 - %10'larda iken bu oranın ülkemizde ancak %1,7 olduğu ve dünya sigorta sıralamasında ülkemizin 40. sırada yer aldığı dikkate alındığında, sektörün gelişmesi için çok daha fazla çaba sarf edilmesi gerektiği ve gerçek gelişmenin de iyi bir eğitim sürecinden geçilmesiyle sağlanacağı tartışmasızdır.

Sektörün 100.000 kişiye varan bir istihdam hacmi yarattığı göz önüne alındığında, çeşitli eğitim ihtiyaçlarını karşılayacak eğitim kurumlarının sayısı da artacaktır.

Sigorta sektörünün ve sigortacılık mesleğinin sosyal

yapısı göz önünde tutulduğunda, sigortacılığı meslek seçmiş ve seçecek olanların sadece mesleki ve teknik bilgi sahibi olmaları değil, aynı zamanda insan ilişkileri ve davranış konularında kendilerini yetiştirmeleri, genel kültürlerini arttırmaları, analitik düşünce ve doğru karar verebilme yeteneklerini geliştirmeleri, sigortalılar nezdinde sağlam bir kişilik etkisi yaratacak şekilde yetiştirilmeleri, mesleki eğitimin temel amacı olmalıdır.

Faruk ÖMRÜZAK
Eurotime Sigorta
Eğitim Akademisi

Yabancı Basından HABERLER

Kader Birliği Klozu

Azami İyi Niyet standardı, reasürans şirketi ve sedan şirket arasındaki ilişkinin sadece iş kabul ve anlaşma oluşturma aşamaları ile sınırlı değildir. Hasarın paylaşımı konusunda da taraflar arasındaki ilişki üzerinde etkilidir. Hasar paylaşım süreci başladığı andan itibaren, taraflar arasındaki Azami İyi Niyet ilişkisi, varlığını Kader Birliği kavramında sürdürmektedir.

A. Giriş:

Mahkemeler, reasürans anlaşmalarında en az on sekizinci yüzyıldan beri yer alan¹ Kader Birliği klozuna büyük önem vermektedirler.² Reasürans şirketinin Kader Birliği içinde olmasını öngören anlaşma

metnine bağlı olarak, reasürans şirketi, sedan şirketin iyi niyet çerçevesinde ve reasürans poliçesinin teminat kapsamı dahilinde ödediği tüm hasarları tazmin etmekte yükümlüdür.

“Ödemeleri takip (Follow the settlements) doktrininin³ amacı, reasürans şirketinin, sedan şirketin ödeme kararları ile ilgili olarak sonradan fikir yürütmesini önlemektir.” [Aetna Cas.&Sur. Co. ve Home Ins. Co. davası, 882 F.Supp. 1328, 1346 (S.D.N.Y. 1995)]. Bir İngiliz mahkemesi, reasürans şirketinin sedan şirket ile Kader Birliği yapması kuralının amacını şöyle açıklamıştır: “Bugünün sigorta şirketi yarının reasürans şirketi olabilir. Dolayısıyla taraflar, birbirlerinin Azami İyi Niyet

kurallarına uygun şekilde hareket edeceğine inanarak ve böylece reasürans şirketlerinin, sigorta şirketlerinin itiraz etmediği hasarlara itiraz etme masrafından tasarruf ederek, reasürans anlaşmalarına, sigorta şirketinin poliçesi ile aynı şartlara sahip olmasını sağlayacak bir kloz eklenmesine ve gerektiği şekilde ödeme yapılmasına karar vermişlerdir.” [Insurance Co. of Africa ve Scor (U.K.) Reinsurance Co. davası, 1 Lloyd’s Rep. 312 (C.A. 1984)].

B. Kader Birliği İle İlgili Kısıtlamalar:

New York Temyiz Mahkemesi, “Unigard Sec. Ins. ve North River Ins. Co.” davasının

da (79 N.Y. 2d 576, 583, 584 N.Y.S. 2d 290) Kader Birliği klozunun çoğu reasürans anlaşmasında “reasürans şirketlerinin, reasürans teminatı almış şirketlerin işleri yürütme şekli ile ilgili olarak, bir itirazda bulunma şansını büyük ölçüde azalttığını” belirtmiştir. Genelde kabul gören bu tezin bazı istisnaları da bulunmaktadır.

1. İyi Niyet Yükümlülüğü:

Kader Birliği klozu ile ilgili en önemli kısıtlama, sedan şirketin iyi niyetle hareket etmiş olması mecburiyettir. Fakat sigorta şirketlerinin hasar talepleri ile ilgili iyi niyet standardı mahkemelerce açık şekilde ortaya konmamıştır. Mahkemeler bu standarda ilişkin olarak reasürans piyasasının mevcut durumunu yansıtmak uyarlamalar yaptıkça, bir tanım oluşturmak daha da zor hale gelmiştir.

Bazı mahkemeler genel iyi niyet yükümlülüğünü, hasar ödeme sürecinde “profesyonel davranmak ve uygun adımlar atmakla” özdeşleştirmiştir. [Bkz. *American Marine Ins. Group ve Neptunia Ins. Co. davası*, 775 F.Supp. 703, 709 (S.D.N.Y. 1991), *onanma* 961 F.2d 372 (2d Cir. 1992); *Insurance Co. of N. Am. ve U.S. Fire Ins. Co. davası*, 67 Misc. 2d 7, 322 N.Y.S. 2d 520, 523, *onanma* 42 A.D. 2d 1056, 348 N.Y.S. 2d (1971)]⁴

Dokuzuncu Bölge Mahkemesinin, “*National American*

Ins. Co. of Am. ve Lloyd’s of London Underwriterları” davası hakkındaki [No. 94-55047 (9. Cir. 1996)(26 Ağustos 1996’da *Mealey’s Litigation Reports Reinsurance Vol.7, #8’de yayınlandı*)] kararında sedan şirket eksperleri “poliçe teminatına ilişkin anlaşmazlıklarda sedan şirket bir danışman tutarak onun tavsiyelerine uyduğu takdirde, iyi niyet yükümlülüğünü yerine getirmiş sayılacaktır” şeklinde ifade vermiştir.

Bazı mahkemeler, bu yaklaşıma sınırlamalar getirmiştir. “*Charman ve Guardian Royal Exchg. Asur. PLC*” davasında, [2 *Lloyd’s Rep.* 607 (Q.B. 1992)], İngiliz mahkemesi sedan şirketin, ehil bir hasar tespit uzmanı görevlendirmiş olmasının profesyonelce hareket ettiğinin yeterli kanıtı olduğu yönündeki iddiasını reddetmiştir. Mahkeme, hasar tespit uzmanının profesyonelce hareket etmemesi halinde sedan şirketin yükümlülüklerini ihlal etmiş olacağına karar vermiştir.

Davalardan çeşitli sonuçlar çıkarmak mümkün olmakla beraber, mahkemelerin iyi niyet standardını düşürmek için fazlasıyla istekli davrandığı da açıkça ortadadır.⁵ Dolayısıyla, reasürans şirketlerinin sedan şirketin uygunsuz hareket etmiş olduğunu kanıtlaması ve Kader Birliği içinde olmaktan kaçınmaları gitgide daha da zor hale gelmiştir. Fakat pratikte kişiler, bu kararların önemini sorgulama hakkına

sahiptirler. Sedan şirketlere geçmişte empoze edilen yüksek standarda rağmen, Kötu Niyetin kanıtlanması her zaman zor olmuştur. Mahkemeler sedan şirketin görevlerinin Azami İyi Niyet gerektirdiğini belirtse de, görünüşte mahkeme ve hakemlik kurumu reasürans şirketlerinin sedan şirketin kasıtsız hatalarına dayanarak yükümlülüklerinden kaçmalarına izin vermemekte, daha ziyade kasıtlı hatalar aramaya meyletmektedir. Modern standart her ne kadar iyi niyet yükümlülüğünü hafifletmiş görünüyorsa da, çoğu kez aynı sonucu getirmektedir.

2. Kader Birliği İlkesi, Sedan Şirketin Poliçesinde Yer Almayan Bir Husus İçin Teminat Yaratmaz.

Kader Birliği doktrini ile ilgili ikinci kısıtlama, sedan şirketin poliçesinin kapsamı dışında kalan hasarlarla ilgili taleplerden reasürans şirketinin sorumlu olmamasıdır. [Bkz. *Mentor Ins. Co. (U.K.) Ltd. ve Brankasse davası*, U996 F.2d 506, 517 (2d Cir. 1993)] Kader Birliği anlayışının esas amacı, reasürans şirketlerinin, sedan şirketin orijinal hasara itiraz etmesinde kullanabileceği savunmalara dayanarak, hasara ilişkin dava açmasını önlemek olduğundan, bu kısıtlama tartışmalara yol açmıştır. Teminat kapsamıyla ilgili anlaşmazlıklarda mahkemeler, sözleşmelerinde yer alan temi-

nattan kaçınmaya çalışan reasürans şirketlerinin, sedan şirketlerin savunmalarını daha sonra onların aleyhine kullanarak, sedan şirketleri “savunulması olanaksız durum”a düşürmelerini önlemek istemektedirler. Dolayısıyla mahkemeler, reasürans şirketlerinin sedan şirketin ödemelerinin reasürans anlaşmasının kapsamı dışında kaldığını iddia etmelerini son derece zorlaştıracak bir standart oluşturmuştur. [North River Ins. Co. ve CIGNA Reinsurance Co. davası, 52 F.3d 1194, 1204 (3. Cir. 1995)]⁶

Örneğin “International Surplus Lines Ins. Co. (ISLIC) ve Lloyd’s of London’daki bazı underwriter ve sendikaları” arasındaki davada, [868 F. Supp. 917 (S.D. Ohio 1994)], mahkeme, Kader Birliği doktrini üzerindeki bu kısıtlamanın sadece sedan şirketin makul davranıp davranmadığına dair bir karar vermesini gerektirdiğini belirtmiştir. Bu analiz, teminatı alan taraf hasarı ödemiş olsaydı teminattan bahsedilip bahsedilemeyeceğine karar vermek için yapılacak analizden çok daha farklıdır.

Standart kasıtlı olarak düşük tutulmaktadır. Eğer mahkeme ISLIC’nin karar verme sürecini yeniden gözden geçirecek olsaydı, sedan şirket ve reasürans şirket arasındaki ilişkinin temelleri sonsuza dek zarar görebilir, uzun süredir geçerliliğini koruyan azami teminat ve ödeme amacı, dava-

ların artmasına neden olurdu. [Bkz. Insurance Co. of the State of Pa. ve Grand Union Ins. Co. davası, 1 Lloyd’s Rep. 208 (Hong Kong Ct. App. 1989) “Reasürans şirketlerinin, katı olduğu söylenen poliçe yapısına geri dönmesi Kader Birliği klozunun değerini yok eder.”; North River davası, 52 F.3d 1206 “Kader Birliği doktrini, sözleşmenin yorumlanmasının yeniden gözden geçirilmeye tabi olmasına dair genel kurala bir istisna oluşturur.”]

Bu standardın sonucu açıktır. Sedan şirket iyi niyet kuralına uygun hareket ettiği ve ödemeler reasürans anlaşmasının kapsamı içinde bulunduğu sürece reasürans şirketi de ödeme yapmak zorundadır. Bir mahkeme, “reasürans şirketinin teminattan kaçınabilmesi için hasarın kategori açısından kapsam dışı olması gerektiğini” ifade etmiştir. “Bu tip bir hasar ödemesi, sedan şirkete iş ahlaki açısından mantıklı gelse bile, reasürans şirketine bir sorumluluk yükleyemez.” [Aetna Cas. & Sur. Co. ve Home Ins. Co. davası, 882 F. Supp. 1357] Aynı mahkeme daha sonra şu açıklamayı yapmıştır: “Eğer sedan şirket, poliçe kapsamının açıkça dışında olan bir hasarı öderse, reasürans şirketi ancak o zaman sedan şirketin uygulamasını sorgulayabilir ve Kader Birliği içinde olmaktan kaçınabilir.” (Ek olarak bkz. Christiania davası, 979 F.2d 280 “Reasürans şirketi orijini-

nal poliçe kapsamının açıkça dışında kalan ödemeleri tazmin etmekle yükümlü değildir.”) Diğer mahkemeler ise sadece lütf ödemelerinin⁷ Kader Birliği klozu kapsamı dışında olduğunu belirtmiştir. [Bkz. Christiania davası, 979 F.2d 280; State Automobile Mut. Ins. Co. ve American Re-Insurance Co. davası, 748 F. Supp. 556, 561 (S.D. Ohio 1990); Insurance Co. of N. Am. ve U.S. Fire Ins. Co. davası, 67 Misc. 2d 7, 322 N.Y.S. 2d 520]

Buna rağmen mahkemelerin, sigorta poliçesinin kapsamı dışında kalan hasarlar için reasürans şirketlerinin sorumlu olmayacağı yönünde bazı kararları olmuştur. “American Ins. Co. ve North Am. Co. for Prop.&Cas. Inc.” davasında, [697 F.2d 79 (2d Cir. 1982)], sedan şirketin poliçesi cezai tazminatları açık bir şekilde kapsam dışı tutmaktadır. Sedan şirketin izolasyonda straf kullanımı kaynaklanan bazı davalarda anlaşma yoluna gitmesi üzerine reasürans şirketi ve sedan şirket arasında anlaşmazlık çıkmıştır. Bu davalardan bir tanesi üretici aleyhine yaklaşık 900.000\$’lık bir karar içermiştir. Bu meblağın 750.000\$’lık kısmı cezai tazminatlar içindir. Reasürans şirketi hasarın sedan şirketin poliçesi kapsamı dışında olması nedeniyle ödeme yapmayı reddetmiştir.

Mahkeme, “bir ödemenin kapsamı ile ilgili belirsizlik

olması durumunda Kader Birliği klozunun, ödeme kapsam dışı maddeleri içerse dahi, reasürans şirketini hasara katılmaya zorunlu kılabileceğini” kabul etmiştir. Sedan şirket, anlaşma yoluna gitmesinin, temyizde tazminat tutarının arttırılmasından çekinmek gibi cezai tazminatlarla ilişkisi olmayan nedenlere dayandığını iddia etmiştir. Sedan şirket ayrıca, ödeme anlaşmasının belirsizlikler içerdiğini, dolayısıyla Kader Birliği klozu gereği reasürans şirketinin hasarı sunulduğu şekilde ödemesinin zorunlu olduğunu savunmuştur. Ancak, mahkeme maddi delillere dayanarak teminatın söz konusu olmadığına hükmetmiştir. “Söz konusu ödemenin esasen Dow’un cezai bir tazminatını karşılamak üzere yapıldığı ve bunun da reasürans poliçesinin kapsamı dışında olduğu açıktır.”

Uygulamada sedan/sigorta şirketi, sigortalı ile yapacağı ödeme anlaşmasını hazırlarken mümkün olduğunca geniş kapsamlı bir metin hazırlamaktadır. Bu uygulama sigorta şirketi ile sigortalı arasındaki anlaşmazlıkları çözmeye faydalı olabilmekle birlikte, hasarın reasürörden alımında sorunlara yol açabilmektedir. Eğer ödeme anlaşması fazla geniş kapsamlı ise büyük olasılıkla sigorta poliçesinin açıkça kapsamı dışında kalan hasarları da kapsayacaktır. Reasürans şirketleri dava açma tehdidini silah olarak kullanabilirler. Bu

tür bir sorunu önlemek için sedan şirketler ödeme ile ilgili şartları sınırlayarak, paraların yalnızca teminat altındaki hasarlar için kullanıldığını vurgulamaktadırlar.

3. Sedan Şirketin Hasar Talebi Reasürans Anlaşmasının Kapsamı İçinde Olmalıdır.

Yukarıdaki analiz, bir reasürans anlaşmasının şartlarının, orijinal poliçenin şartları ile uyumlu olacağı, örneğin reasürans anlaşmasının “şekil birliği” şartı içereceği varsayımına dayanmaktadır.⁸ Bu anlamda, reasürans şirketinin ödemelere itiraz etme hakkının kısıtlanması gerektiği iddia edilmektedir. Çünkü “sigorta ve reasürans şirketlerinin menfaatleri genel anlamda aynıdır ve reasürans şirketlerinin, kendi sorumluluklarına düşen hasar ödemeleriyle ilgili olarak, kendilerini kayıtsız şartsız sedan şirketlerin ellerine bırakmaları basiretsiz bir davranış değildir”. [Hill ve Mercantile & Gen. Reinsurance Co. PLC davası (Lordlar Kamarası, 24.7.1996), Mealey’s Litigation Reports Reinsurance Vol. 7, B1’de anlatılmıştır. (14 Ağustos 1996)]

Reasürans anlaşması şartlarının, sigorta poliçesinin şartlarından önemli ölçüde farklı olması durumunda ise, reasürans şirketi ve sedan şirketin menfaatleri aynı olmaz ve reasürans şirketi sedan şirketin

hasarın paylaşımı ile ilgili uygulamalarına güvenmek istemeyebilir. Çünkü “direkt poliçe kapsamındaki hasarlar, reasürans anlaşmasından doğan sorumluluklarla ilgili bir karar gerektirmeyebilir”. Reasürans şirketinin, reasürans kapsamı dışında kalan risklerle ilgili ödemeleri reddetme hakkı, “özellikle reasürans şirketinin sadece belli riskleri kabul etmiş olduğu ihtiyari reasürans anlaşmalarında önemlidir.” (North River davası, 52 F.3d 1207)⁹

Bir reasürans şirketi, reasürans sözleşmesinde belirlenenlerin dışındaki risklerden sorumlu tutulamaz. [Bkz. North River davası, 52 F.3d 1207; Michigan Millers Mut. Ins. Co. ve North American Reinsurance Corp. davası, 182 Mich. App. 410, 452 N.W.2d 841 (1990); J. Appleman & J. Appleman, 13A Insurance Law and Practice, 7698, 556 (1976) “Reasürans şirketi, Kader Birliği klozuna rağmen sadece reasüre edilen hasarlardan sorumludur.”] Reasürans anlaşması genellikle, reasürans şirketinin sedan şirket ile Kader Birliği içinde olmasını gerektirecek hasar türünü açık bir şekilde sınırlar. Bu durumda reasürans şirketi her zaman için sedan şirketin hasar talebinin reasürans anlaşmasının kapsamı dışında kaldığını savunabilir.

Bu kural en son, reasürans şirketinin reasürans anlaşmasının ödenen hasarı kapsamadı-

ğını ispat edebildiği durumlarda Kader Birliği klozunun uygulanamayacağı yönünde karar veren Lordlar Kamarası tarafından uygulanmıştır. [Bkz. *Hill ve Mercantile&General Reinsurance Co. davası (Lordlar Kamarası, 24.7.1996) (Mealey's Litigation Reports Reinsurance Vol. 7, B1'de anlatılmıştır. (14 Ağustos 1996))*] “Hill” davası, Körfez Savaşı sonucunda oluşan hasarları içermektedir. Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi sırasında, Irak kuvvetleri Kuveyt havaalanından on beş uçak ele geçirmiş ve Irak'a götürmüştür. Bu uçaklardan yedi tanesi daha sonra Ocak-Şubat 1991'de Müttefik Güçler tarafından yerde tahrip edilmiştir. Kalan sekiz uçak ise sonunda iade edilmiştir.

“Hill” davasında, reasürans anlaşmalarının hepsinin aynı riskleri kapsamaması nedeniyle güçlükler ortaya çıkmıştır. Anlaşmaların bazılarının süreleri farklı olup, çoğu 1991 yılına da sarkmakla beraber daha yüksek miktarları kapsayan bazı anlaşmalar sadece Ocak 1990 ve 31 Aralık 1990 arasındaki süreyi kapsadığından, 31 Aralık'ta anlaşması son bulan reasürans şirketleri, uçakların 1991 yılında gerçekleşen hasarlarından sorumlu tutulamayacaklarını savunmuşlardır. Bu anlaşmalardaki ilgili Kader Birliği klozu aşağıdakileri içermektedir:

Orijinal poliçe ve/veya anlaşmanın kapsamı içinde ve

reasürans anlaşmasının şartları dahilinde olduğu kanıtlandığı takdirde, anlaşmalı ödemeler ve hasar ödemeleri için oluşturulan fon da dahil olmak üzere reasürans teminatı alan tarafın tüm hasar ödemeleri reasürans şirketi için bağlayıcı niteliktedir.

“Reasürans anlaşmasının şartları dahilinde” ifadesinin açık ve net olduğunu belirten mahkeme, reasürans şirketlerinin reasürans zinciri içinde önceden yapılan ödemelerden sorumlu olmadığına karar vermiştir.

Reasürans şirketleri, reasürans teminatı verdikleri şirketleri, yalnızca kabul ettikleri risklere karşı korumayı üstlenmektedir. Reasürans şirketlerine, kendi kabul ettikleri ve sedan şirketin kabul ettikleri haricinde risklerin sorumluluğunu yüklemek amacıyla, reasürans zincirinde yer alan taraflar arasındaki anlaşmalarda bulunan unsurların yasal açıdan anlamlarının, dürüst ve sağduyulu bir şekilde dahi olsa, değerlendirilmesine izin vermek, verilen reasürans anlaşmasının tekrar yapılmasını gerektirir.¹⁰

Dolayısıyla, hasar iyi niyetle ve sedan şirketin sigorta şartlarına uygun şekilde ödenmiş olsa dahi risk, reasürans anlaşmasının kapsamı dışında ise teminat söz konusu değildir. Kader Birliği, olmayan bir teminatı yaratmak veya mevcut teminatı genişletmek için kullanılamaz.

Reasürans anlaşmasının Kader Birliği klozu içerdiği durumlarda reasürans şirketleri genellikle teminatla ilgili anlaşmazlıklarda kazanan taraf olmadığından, bir hasarı başarıyla savunan reasürans şirketleri çok dikkat çekmektedir. “Hill” davasında mahkeme, sedan şirketin reasürans şirketleri tarafından bu tip savunmalar kullanılmasının piyasada karışıklık yaratacağı yönündeki endişelerini dikkate almaya çalışmıştır. Mahkeme, bu savunmaların sürdürülmesine izin vermenin, çeşitli hasarların geçerliliği ve büyüklüğü konusunda belirsizlik yaratacağını belirtmiştir. [Ek olarak bkz. *Hiscox ve Outhwaite davası, 2 Lloyd's Rep. 524 (Q.B. 1991)*] (Wellington Anlaşması dahilinde yapılan ödemelerin reasürans anlaşması kapsamında olmadığı görülmüş ve sedan şirketin, reasürans şirketlerinin Wellington Anlaşması sebebiyle daha az hasar ödemesi yanı sıra hak ve menfaatlerden de yararlandıkları yönündeki savı reddedilmiştir.)

“Hill” mahkemesinin, “*Axa Reinsurance (UK) Ltd. ve Feld.*” davasında [(1996) 1 *Lloyd's Rep. 26 (C.A. 1995)*], Lord Justice Staughton'ın verdiği karara bir cevap niteliğinde olabileceğini de belirtmek yerinde olacaktır. Lord Justice Staughton şöyle demiştir: “Lloyd's piyasasının çok sayıda dava açma yönündeki kapasitesi son zamanlarda fazlasıyla

la belirgin hale gelmiştir. Kader Birliği klozu gibi davaları sınırlayıcı girişimlere mahkemeler tam inanç ve destek vermelidir. Burada anlaşmazlıkların çoğalmasını önleme yönünde bir girişim vardır.”

Görünüşte önemsiz olan bu kuralın uygulandığı diğer bir dava “*State Automobile Mut. Ins. Co. ve American Reinsurance Co.*” davasıdır. (748 F.Supp. 556) Bu davada sedan şirket, teminat kapsamında bir bina, muhteviyatı ve kâr kaybı da bulunan bir inşaat riskleri poliçesi düzenlemiştir. Teminat daha sonra inşaat aşamasında bulunan ikinci bir binayı da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Fakat bu binanın teminatı sınırlı tutulmuş, binanın muhteviyatı ve kâr kaybı kapsam dışı bırakılmıştır. Reasürans şirketi de bu riske ihtiyari reasürans teminatı vermiştir.

Sedan şirket, reasürans şirketine haber vermeksizin, bu iki poliçeyi iki binanın da muhteviyatına teminat veren tek bir poliçede birleştirmiştir. Daha sonra ikinci bina bir yangın ile yıkılmış ve muhteviyat teminatı ile ilgili olarak anlaşmazlık ortaya çıkmıştır. Mahkeme, sedan şirketin ödemelerinin lütuf ödemesi olmadığına, poliçenin şartlarına uygun olduğuna ancak, “reasürans şirketleri, sırf ana reasürans şirketinin ana anlaşmayı genişletmeyi kabul etmesi sebebiyle kendi anlaşma şartlarının dışında kalan hasarlardan

sorumlu tutulamayacağından”, reasürans şirketinin binanın muhteviyatı ve kâr kaybı ile ilgili hasarlara dair sorumluluğu olmadığına karar vermiştir.

Kader Birliği doktrininin, reasürans anlaşması kapsamı dışında kalan risklere uygulanamayacağı kuralının yanı sıra, reasürans şirketinin reasürans anlaşmasında belirtilen teminat limitini aşan meblağlardan sorumlu tutulamayacağı da geçerli bir yaklaşımdır.

“*Bellefonte Reinsurance Co. ve Aetna Cas.&Sur. Co.*” davasında, [903 F.2d 910, 912-13 (2d Cir. 1990)]¹¹, mahkeme şu karara varmıştır: “Reasürans anlaşmasını Aetna’nın önerdiği şekilde yorumlamak (Kader Birliği klozunun sorumluluktaki sınırları geçersiz kılmasına izin vererek) sınırlama klozunu ve diğer şartları anlamsız kılar ve reasürans şirketini sigorta şirketinin her türlü ödemesini tazmin etmek zorunda bırakır. Bu tip bir yorum, tarafların açık anlaşmasına ve sözleşme yorum prosedürüne aykırı olacaktır.”

Kader Birliği klozu, sorumluluk limitlerinin yerine geçmez, onlarla “birlikte var olur”. [Bkz. *Unigard davası*, 4 F3d 1071; *Aetna Cas. & Sur. Co. ve Philadelphia Reinsurance Corp. davası*, No.94-2683 1995 U.S. Dist. LEXIS 7742 (E.D. Pa. 7 Haziran 1995); *Neptunia davası*, 775 F. Supp. 708; *International Surplus Lines*

Ins. Co. ve Fireman’s Fund Ins. Co. davası, No.88 C 320 1990, U.S. Dist. LEXIS 12470 (N.D.Ill. 20 Eylül 1990) “Kader Birliği klozu, reasüransın kapsamını belirleyen şartlara aykırı bir sorumluluk oluşturamaz.”; *Calvert Fire Ins. Co. ve Yosemite Ins. Co. davası*, 573 F.Supp. 27, 29 (E.D.N.C. 1983) “Reasürans şirketi, sadece açıkça belirlenmiş olan limitler dâhilinde sedan şirket ile Kader Birliği içinde olmak durumundadır.”]

Kader Birliği doktrini, zaman içerisinde reasürans şirketini sedan şirketin ödemeleri ile ilgili olarak her zaman sorumlu tutacak şekilde uygulanmaya gelmiştir. Reasürans şirketlerinin, sedan şirketin kötü niyetli davrandığını veya hasarın verilen teminatın kapsamı dışında kaldığını ispatlamaları, kazanılması neredeyse imkânsız bir savaş olmuştur. Ancak bir takım kararlar daha çok sayıda reasürans şirketinin belli hasarların orijinal poliçe veya reasürans anlaşmasının kapsamı dışında olduğunu savunmasına olanak sağlamıştır.

“*Peerless Ins. Co. ve Inland Mut. Ins. Co.*” davası, [251 F.2d 696 (4. Cirt. 1958)], sedan şirketin reasürörden hasar talebiyle sonuçlanabilecek hasar paylaşım sürecini nasıl yürütmesi gerektiği konusunda yol gösterici olmuştur. “Peerless” davasında, sedan şirketin ödemeyi reddetmesinin ardından mahkemede poliçe limitlerinin üzerinde bir

meblağ kararı çıkmış ve bunun üzerine hasar fazlası anlaşması yapan reasürans şirketi, sedan şirketi ihmal ve kötü niyetten dava etmiştir.

Mahkeme, sedan şirket lehinde karar verirken, diğerlerine ilaveten, aşağıdaki hususları dikkate almıştır:

- Reasürans şirketi davanın başlangıcından ve gelişiminden eksiksiz olarak haberdar edilmiştir.
- Reasürans şirketinin üst düzey yetkilisi, sedan şirketin dosyasını bizzat incelemiş ve sedanla dosya hakkında görüşmüştür.
- Reasürans şirketine karar öncesinde, yapılan ve reddedilen ödeme teklifi ile ilgili olarak danışılmıştır.

Mahkeme, şirketlerin bu adımları atarak karşılıklı çıkarları doğrultusunda ortak bir girişimde bulduklarının açık olduğuna karar vermiştir.

Mahkemenin taraflar arasındaki ilişkiyi ortak girişim olarak sınıflandırmasının uygun olup olmadığı konusunda taraflı bir yorumda bulunmak söz konusu değildir. Bu dava ve yukarıda aktarılanların savunduğu nokta, Kader Birliği'nin uygulanabilirliğinin büyük ölçüde sedan şirketin ellerinde olduğudur. Eğer sedan şirketin hasar paylaşım süreci etkin değilse ve reasürörlerine bilgi vermeyi ihmal ederse, reasürans şirketinin sedan şirket ile Kader Birliği içinde olma yü-

kümlülüğünün bulunmaması olasılığı büyük ölçüde artar. Diğer yandan, eğer sedan şirket reasürans şirketini bilgilendirme çabası içerisinde olursa, sınırlama klotuna göre reasüranstan ödeme alamama riski minimuma düşer.

C. Kader Birliği Tüm Reasürans Anlaşmalarının Özünde Var mıdır?

Reasüransla ilgili olarak en çok tartışılan konulardan biri Kader Birliği'nin, sözleşmede bu tip bir ifade bulunmasa bile geçerli olup olmayacağıdır. Her ne kadar günümüzde imzalanan tüm reasürans treteleri gerçekten bir tür Kader Birliği ifadesi içerdiğinden bu akademik bir konu gibi gözükse de, bu tartışmanın sonuçları çok büyüktür. Hem sedan şirketler, hem de reasürans şirketleri tarafından kapanmış kabul edilen onlarca yıllık bir çok polişe birdenbire hasar konusu olmuştur. Aşağıda anlatıldığı gibi bu hasarları kapsayan bir çok reasürans anlaşması Kader Birliği şartlarını içermemektedir. Genel olarak saygın bir konumda olan mahkemelerin çelişkili tutumlarına bakılırsa bu konuda davalar açılmaya devam edecektir.

Bazı mahkemeler, Kader Birliği'nin, sözleşmede açıkça yazılmamış olsa bile, her reasürans anlaşmasının özünde bulunduğunu belirtmiştir. *"International Surplus Lines Ins. Co. ve Lloyd's of*

London'ın bazı underwriter ve sendikaları" arasındaki davada, (868 F.Supp. 917), sedan şirketin 85.300 ferdi asbestos hasarını tek bir olay olarak kabul etmesi kararı ile bağlı olup olmadığı konusunda reasürans şirketi ile sedan şirket arasında anlaşmazlık oluşmuştur. Reasürans şirketinin, sedan şirketin hasar paylaşım uygulamaları ile bağlı olduğuna karar veren mahkeme şu ifadeyi kullanmıştır: "Reasürans şirketlerinin sigortalıları ile Kader Birliği içinde olmaları gerektiği genel kabul görmüştür. Bu unsur reasürans anlaşmasında açıkça ve resmi olarak belirtilmiş olabilir. Belirtilmemiş olsa dahi Kader Birliği doktrini, tüm reasürans anlaşmaları için geçerlidir." (Id. 920)

Benzer şekilde *"Aetna Cas."* davasında da (882 F.Supp. 1349-50) mahkeme, otoritelerin bu konuda birbirleriyle çeliştiğini,¹² ancak mahkemelerin genellikle Kader Birliği doktrininin tüm reasürans anlaşmalarının özünde bulunduğu savını desteklediğini ifade etmiştir. Mahkeme bu konuda Aetna'nın uzman tanığı William Gilmartin'in verdiği ve kimsenin karşı çıkmadığı ifadeye büyük önem vermiştir. Kader Birliği doktrininin geçerli olabilmesi için özel olarak belirtilmiş olması gerekip gerekmediği sorulduğunda, Gilmartin, doktrinin reasürans işlemlerinin doğasında bulunduğunu ifade etmiştir.

Ayrıca mahkeme kural ola-

rak “bu davada olduğu gibi bu kadar geniş kapsamlı teminatlar söz konusu olduğunda reasürans işlemlerinin böyle bir taahhüt olmadan yürümesinin düşünülemez” belirtmiştir. Dolayısıyla, mahkeme “hasar ödemeleriyle ilgili açık bir kloz bulunmasa bile, reasürans şirketlerinin sedan şirketin hasar ödeme kararları ile Kader Birliği içinde olmasının sigorta sektöründe bir teamül olduğuna” karar vermiştir. (Id. 1350)¹³

Kader Birliği doktrininin sedan şirket ve reasürans şirketinin ilişkisinin özünde bulunduğunu destekleyen üçüncü bir örnek ise Üçüncü Bölge Mahkemesinin “North River Ins. Co. ve CIGNA Reinsurance Co.” davasında (52 F.3d 1194) vermiş olduğu, yukarıda detaylı olarak anlatılan karardır. Bahsedilen örnekteki ihtiyari reasürans anlaşması şu ifadeyi içermektedir: “Bu reasürans işi ile ilgili olarak North River tarafından ödenen tüm hasarlar Cigna Re’yi bağlar ve bu ödemelere kendi hissesi oranında katılımını gerektirir.”

Bölge Mahkemesi, sedan şirketin hasarı ödeme kararı bir hakem tarafından verildiği için, hasarın teknik anlamda “ödenmediğini” ve dolayısıyla sözleşme kapsamının dışında kaldığını belirtmiştir. Üçüncü Bölge Mahkemesi temyiz aşamasında mahkemenin kararını iptal etmiş ve mahkemenin klozu çok dar bir bakış açısı ile yorumladığını belirtmiştir.

“Tipik bir Kader Birliği klozu açıkça ‘ödemeler’e atıfta bulunsa da kural, ister kendiliğinden, ister kararla ödeme şeklinde olsun, teminat anlaşmazlıklarının her türlü sonucu için geçerlidir.” (Id. 1205) Mahkeme bu kararı büyük ölçüde diğer davalara ve Kader Birliği klozu hakkında kapsamlı yorumlar yapmış olan otoritelere dayanarak vermiştir.

Ancak yakın zamanda Dokuzuncu Bölge Mahkemesi, Kader Birliği kuralının her reasürans anlaşmasında kanun gereği zımnen var olduğu tezi reddetmiştir. [National American Ins. Co. of N. Am. ve Lloyd’s of London’ın bazı underwrtierleri arasındaki dava No 94-55047 (9. Cir. 1996) Mealey’s Litigation Reports, Reinsurance Vol. 7, #8’de yayınlandı (26 Ağustos 1996)] Bu davada bölge mahkemesi, özellikle William Gilmartin’in karşı çıkılmayan ifadesine dayanarak, Kader Birliği kuralının her reasürans anlaşmasının özünde bulunduğu karar vermiştir. (Gilmartin, yukarıda “Aetna” davasında ifade veren uzmandır.)

Dokuzuncu Bölge Mahkemesi ilk başta bölge mahkemesiyle aynı fikri paylaşarak alt mahkemenin Kader Birliğinin sözleşmenin özünde bulunduğu yönündeki kararını onamıştır. Dokuzuncu Bölge Mahkemesi Ağustos 1995’te, reasürans şirketinin davanın yeniden görülmesi yönündeki di-

lekçesini (o sırada Yüksek Mahkeme yukarıda bahsedilen “ISLIC” ve “Aetna” davalarına yapılan atıfları kaldırdığı halde) geri çevirerek alt mahkemenin kararını ikinci kez onamıştır.

Ancak Şubat 1996’da mahkeme kendi inisiyatifi ile (daha ziyade kararla ilgili eleştiriler nedeniyle) taraflardan, Kader Birliği yükümlülüğünün etkilerini özetlemelerini istemiştir. Mahkeme, bu kez, Kaliforniya kanunlarına göre, Kader Birliği şartının olmaması durumunda reasürans şirketinin, ödeme sırasında sedan şirketin sigortalıya karşı kullanabileceği savunmaları kullanma hakkına sahip olduğuna karar vermiştir.

Mahkeme kayıtları inceledikten sonra, reasürans şirketlerinin taraflar arasındaki ilişkinin Kader Birliğiyle bağlı olmadığına dair yeterli kanıt sunduğunu belirtmiştir. Ancak mahkeme bunun, sedan şirketin duruşmada reasürans şirketinin Kader Birliği içinde olmasının taraflar arasındaki ilişkide teamül gereği olduğuna dair kanıtlar sunmasını engellemediğini de belirtmiştir.

Teoride “National American” davası, sedan şirketlerin reasürans sözleşmelerinin doğal olarak Kader Birliği gerektirdiğini iddia etmelerini zorlaştırsa da, “National American” davasından önce, Kader Birliği’nin sözleşmenin özünde olduğuna karar veren davaların sayısının az olduğu ve bu da-

vaların zaman içinde geçerliliğini koruyup koruyamayacağına kesin olmadığı unutulmalıdır. “*ISLIC*” davasında konu çok kısa ve hızlı bir şekilde geçmiştir. “*Aetna*” davasında mahkeme sedan şirketin uzmanının karşı çıkılmayan ifadesine dayanmıştır. Ayrıca reasürans anlaşmazlıklarının çoğunda kararı veren merci olan hakemler bu mahkemelelerin veya diğer herhangi bir mahkemenin kararları ile bağlı değildirler.

Açık olarak görülmektedir ki, sözleşmede Kader Birliği klotunun bulunmadığı durumlarda, doktrinin anlaşmanın özünde bulunup bulunmadığını belirlemek için bir dava açılması gerekmektedir. Her iki taraf da konuyla ilgili uzman ifadeleri sunacak ve uzmanlar sektör teamülleri konusunda birbirlerinin savlarını geçersiz kılacağından, duruşmada tarafların kendi teamülleri daha ikna edici olacaktır. Örneğin reasürans şirketi daha önce sedan şirket ile Kader Birliği içinde miydi?

D. Sonuç:

“*Uberrima Fides*” doktrini sürekli olarak evrim geçirmekte ve bazı platformlarda iyi niyet yükümlülüğünün ihlali, ağır ihmal ve dikkatsizlikle eş tutulmaktadır. Azami İyi Niyet yükümlülüğünün zayıflamasına yönelik bu belirgin eğilime rağmen, ilgili içtihat hukuku hem sedan şirketin, hem de re-

asürans şirketinin reasürans işlemleri ile ilgili karşılıklı sorumluluklarının devam ettiğini göstermektedir. Bu yükümlülükler, Azami İyi Niyet veya daha düşük bir standart düzeyinde de olsa, reasürans anlaşmasının tamamlanması ile son bulmaz ve reasürans anlaşmasının süresi boyunca ve hasar ödeme süreci içerisinde tarafların işlemleri konusunda da geçerliliğini sürdürür.

Dipnotlar:

1. *Tümü olmasa da çoğu reasürans anlaşması bir “Kader Birliği” şartı içermektedir. Çok tartışılan bir konu, bu doktrinin her bir reasürans anlaşmasının özünde olup olmadığı ve böyle bir şartın yokluğunda bile geçerli olup olmadığıdır.*
2. *Bkz. “Hastie ve DePeyster” davası, 3 Cal. R. 190 (N.Y. 1805) (Fransız örnek incelenmiş ve Kader Birliği klotunun etkisi irdelenmiştir).*
3. *“Ödemeleri Takip”, “Kader Birliği”nden biraz daha dar kapsamlıdır.*
4. *Ancak, bir mahkeme profesyonelce davranma yükümlülüğünün, iyi niyetli davranma yükümlülüğünden farklı olduğunu belirtmiştir. [Aetna Cas. davası, 882 F.Supp. 1351 “Azami İyi Niyet yükümlülüğü ile profesyonel ve makul davranma gerekliliğine tabi olan Kader Birliği doktrini, ödeme kararını ilk aşamada sedan şirkete bırakmıştır ve bu ödemeler reasürans şirketleri açısından bağlayıcıdır.”]*
5. *[Bkz. Marcy B. Tanker, Stephen P. Chawaga, NERCO ve North River Sonrasında Azami İyi Niyet. Mealey’s Litigation Reports Reinsurance, Vol. 6 12, 15*

(23Ağustos 1995)] Çoğu mahkeme Azami İyi Niyet doktrinde değişiklik yapmadıklarını söylese de, “karşılıklarına çıkan reasürans şirketlerinin, şüpheli davranışlarına bakmaksızın, standartla uyumlu olduklarına karar vererek, doktrinden ‘azami’ ifadesinin çıkarılmasına katkıda bulunmuşlardır.”

6. *[Bkz. Aetna Cas. davası, 882 F.Supp. 1346] “Bu tip bir kural olmasaydı, baştan ödeme yapmaya çekinen sigorta şirketi herhangi bir hasar ödemesi yapmadan önce sigortalıyla arasındaki teminat anlaşmazlıklarını kanun yoluyla çözmek zorunda kalacak ve reasürans şirketinin, orijinal sigorta şirketinin sigortalıya karşı kullanabileceği savunmalara dayanarak, mahkemeye gitmesi ve kendisinin reasürans teminatından faydalanamaması riskiyle karşı karşıya kalacaktı.”*
7. *Lütfü ödemesi, “yasal açıdan ödeme zorunluluğu bulunmamasına rağmen daha büyük masraflardan kaçınmak için yapılan ödemelerdir. Mahkeme masraflarından kaçınmak amacıyla ödeme yapan sigorta şirketi gibi.” [Black’s Law Dictionary 573 (6. Ed. 1990)]*
8. *Reasürans poliçesinde yer alan bir şekil birliği klotu, reasürans teminatı verilen tarafın poliçesindeki tüm şartları reasürans anlaşmasının içine dahil eder. [Aetna Cas. davası, 882 F. Supp. 1345]*
9. *Kader Birliği klotunun trete reasüransında olduğu gibi ihtiyari reasüransta da geçerli olup olmadığı tartışılan bir konudur. Trete reasüransında reasürans şirketi sedan şirketin düzenlediği her türlü poliçeyle ilgili olarak gerçekleşen tüm hasarları tazmin etmeyi kabul eder. İhtiyari reasürans ise sadece belli bir risk veya poliçe için yapılmaktadır ve reasürans şirketi riski kabul etmeden*

önce değerlendirmektedir. Bazı reasürans şirketleri, ihtiyari reasürans yapanların belli bir riskin yazılmasında aktif olarak rol aldığına ve sedan şirketin genel hasar ödeme uygulamalarına katılmayı taahhüt etmediklerine işaret etmektedir. [Bkz. Aetna Cas. davası, 882 F. Supp. 1348; Unigard davası, 584 N.Y.S. 2d 293 & n.2; Bellefonte Reinsurance Co. ve Aetna Cas. & Sur. Co. davası, 903 F.2d 910 (2d Cir. 1990)]

10. Mahkeme ayrıca Kader Birliği kuralının, reasürans şirketinin direkt sigortadan uzak olması durumunda işlevini yitirdiğini çünkü “verdiği teminatın şartları ve teminat verdiği tarafın kimliği dışında bir şey bilmeyen uzaktaki bir reasürans şirketinin sorumluluklarını bir yabancıya bırakma konusunda tereddüt edeceğini ve eğer tüm reasürans sözleşmeleri kayıtsız şartsız ödeme birliği klozu içerirse bu durumun kaçınılmaz olacağını” belirtmiştir.
11. “Bellefonte” davasında alınan karar, sektörün teamüllerine ve uygulamalarına uymadığı için, birçokları tarafından çelişkili bu-

lunmuştur.

12. Bu konuda bir bölünme yaşanmaktadır. Bir tarafta, Henry T. Kramer, [The Nature of Reinsurance in Reinsurance 11-12 (R.W. Strain, ed. 1980)] “Kader Birliği yükümlülüğü reasürans anlaşmasında belirtilse de, belirtilmesi de tüm reasürans anlaşmaları için geçerlidir”; Klaus Gerathewohl, [Reinsurance Principles and Practice, 2.5..1 466 (1980)] “Temel Kader Birliği kuralı sözleşmede belirtilmiş olup olmadığına bakılmaksızın geçerlidir.”; diğer tarafta, C.E. Golding, [The Law of Reinsurance Claims 129-30 (1994)] Graydon S. Staring, [Reinsurance, 18:8 28 (1993)] “Kader Birliği klozunun yokluğunda, reasürans şirketi onaylamış olduğu bir hasarın ödemesinden sorumlu olmayacaktır”; Hoffman, [Common Law Reinsurance Loss Settlement Clauses 679] otoriteler arasındaki bölünmeyi anlatır.
13. Bu tez ile ilgili olarak sıklıkla bahsedilen diğer bir örnek de “Mentor Ins. Co. (U.K.) Ltd. ve

Norges Brankasse” davasıdır (996 F.2d 506, 2d Cir. 1993). Bu davada reasürans anlaşması Kader Birliği şartı içermediği halde, mahkeme tarafından fikri kabul edilen özel uzman “reasürans teamül ve uygulamalarının Kader Birliği kuralını içerdiğini” belirtmiştir. (Id. 516) [Ayrıca bkz. Ambassador Ins. Co. Inc. ve Fortress Re Inc. davası, No. C-79-101-G Sl.p Op. (M.D.N.C. 1983)] “ reasürans şirketlerinin reasürans teminatı verilen taraf ile Kader Birliği içinde olması teamül gereğidir.”

Stuart COTTON
Mound Cotton Wollan &
Greengrass

Çeviren: Ekin ZARAKOL

Tarım Sigortaları ve Yükselen Piyasalar

Converium Tarım İşleri (Agribusiness) ekibinden Dr. Roman Hohl ve Dieter Reist, Brezilya'da başlatmış oldukları yenilikçi tarım programına benzer projelerin, yükselen piyasaların potansiyelini açığa çıkarmak adına ne denli önem taşıdığını ortaya koymaktadır.

Brezilya, tarım alanında dünyanın süper gücü olma yolunda ilerlemektedir. Ancak sektör gelişip, tarımsal faaliyetler yoğunlaştıkça, tehlikelere de daha açık bir durum ortaya çıkmaktadır.

Gelişmekte olan diğer tarım piyasalarında olduğu gibi, Brezilya'da da tarım risklerinin sigortalanması pek yaygın değildir. Kamu ve özel sektörden şirketlerle yakın işbirliği içinde bulunan Converium, Brezilya'da soya fasulyesi ve mısır üreticilerinin kayıplarını teminat altına alan başarılı bir ekin sigortası programının yaratılmasında etkili olmuştur. Program, Brezilya'da ve diğer yükselen piyasalarda sigortacı-

ların esnek ve yenilikçi sigorta yöntemleri, piyasa bilgisi ve işbirliği ile çiftçilere nasıl kapsamlı bir teminat sunabileceklerini göstermesi bakımından önemlidir.

Son yıllarda Brezilya, dünya çapında büyük bir tarım üreticisi haline gelmiştir. Ülke, dünyanın önde gelen sığır eti, kahve, portakal suyu, tütün, kümes hayvanları ve şeker ihracatçısıdır ve soya fasulyesi üretiminde bir numara olan ABD'yi neredeyse geride bırakacak bir düzeye erişmiştir. Tüm dünyada (özellikle Çin'de) ortaya çıkan yoğun talep artışı ve yerel para biriminde 2000'lerin başında yaşanan değer kaybı, ihracattaki dalgalanmaların önüne geçilmesinde etkili olmuştur.

Ülkenin güçlü cari hesap dengesine bakıldığında, ortaya çıkan cari hesap fazlasında tarım ihracatının büyük rol oynadığı görülmektedir (Yakın geçmişte Brezilya'da periyodik olarak yaşanan ekonomik krizlerin ana sebebi ülkede sürekli gözlenen cari açık problemi olmuştur). 2006 yılında

tarımsal üretim 63 milyar US\$ olarak gerçekleşmiş olup, bu rakam GSYİH'nin yaklaşık %8'ini temsil etmektedir. 1990-2005 yılları arasında, ilk 20 tarım ürününün üretim miktarında, yıllık %4 büyüme ile sabit dolar bazında %84 oranında artış yaşanmıştır (Bu büyüme, ortalama GSYİH artış oranı ve ABD tarım sektöründeki yıllık %1,5 büyüme ile kıyaslandığında oldukça yüksektir).

Yükselen Piyasalara Girişte Karşılaşılan Zorluklar:

Tarımsal üretimdeki bu büyüme, büyük ölçüde sigorta korumasından yoksun bir biçimde elde edilmiştir. Tarım sigortası, sadece son 10 yıl içerisinde, ülkenin güney kısmında yaşayan sınırlı sayıda çiftçiye sağlanabilmiştir. Brezilya'nın güney eyaletlerinde, tarım sigortasına ilişkin örnekler, sadece bazı meyve üreticilerine yönelik olarak, temin edilen risklerin poliçede tek tek belirtildiği sigortalar ve birden çok riske karşı teminat

sunan Kapsamlı Ekin Sigortası Planları (MPCI) ile sınırlı kalmıştır. Toplam ekin sigortası teminatının, 2006 yılında 35 milyon US\$ olduğu tahmin edilmekte ve bu rakam toplam üretimin çok ufak bir parçasını temsil etmektedir.

Herhangi bir piyasaya tarım sigortası ürünü sunmanın bazı önemli zorlukları bulunmaktadır. Öncelikle, Brezilya'da çiftçilerin yerleşim bakımından çok geniş bir alana yayılmış olmaları ve bu nedenle aralarındaki mesafenin uzaklığı, sigortacıların ürünlerini etkin şekilde pazarlamalarını güçleştirmektedir. Ayrıca, ekin koşullarını kontrol edebilecek deneyimli hasar eksperleri bulma ve hasar takip işlemlerini süratli bir biçimde yerine getirebilme konusunda yaşanan sıkıntılar da bilinmektedir. Özellikle tarımsal üretim modellerinin hızla yayıldığı yükselen piyasalarda, üretim geçmişinin kısa olması, sigorta fiyat tarifelerinin düzenlenmesini zorlaştırmaktadır.

Çiftçiler açısından ise, sigorta ürünlerine erişim ne kadar kolay olursa olsun, sigorta koruması çoğu zaman pahalı bulunmakta ve bu sebeple de her zaman etkili bir risk yönetim aracı olarak görülmemektedir. Ayrıca geleneksel sigorta, yalnızca dolu riski ve poliçede belirtilen diğer belli başlı riskleri kapsamaya yönelik olduğundan, bu durum çiftçileri bir dizi diğer tehlikelere, özellikle de kuraklık gibi sistemik

risklere* maruz bırakmaktadır. Kuraklık rizikosunu, MPCI poliçeleri kapsamında teminat altına alınabilmektedir, ancak bunun maliyeti de çiftçilere yüksek gelmektedir. Yükselen piyasalarda (ve hatta birçok gelişmiş piyasada) çok az sayıda çiftçi, bu maliyeti devlet desteği olmadan karşılayabilecek güce sahiptir. Birçok ülkede, katastrofik nitelik taşıyan hasarlar söz konusu olduğunda, çiftçilerin (MPCI poliçeleri olsa dahi) devletten doğal afet yardımını almaya ihtiyaç duyma olasılığı oldukça yüksektir.

Yeşil Devrimler:

Brezilya gibi piyasalarda, tarımsal üretim modelleri değişim göstermeye başlamıştır. Çiftçiler, geleneksel karma üretimden uzaklaşarak, yüksek gelir getiren ticari ekinlerin üretildiği tek ürün çiftliklerine (monokültür üretim) yönelmektedir. Bu yeni eğilimde, ürün miktarı ve kazançlar yükselirken, buna bağlı risk seviyesi de artmaktadır. Zira ekinlerde çeşitlendirmeye gidilmemesi, doğal afet (kuraklık, sel, don), zararlı haşere ve hastalıklardan kaynaklanan verim kaybına bilhassa daha müsait bir ortam yaratmaktadır.

Verim kaybının, uzmanlaşmış monokültür toplumları üzerinde, daha ufak ölçekli ancak karma tarımcılık yapan

toplumlara nazaran daha büyük etkileri vardır. Şöyle ki; uzman monokültür üretim metotları büyük yatırımlar gerektirmektedir. Verim kayıpları, düşük emtia fiyatları ve yüksek girdi maliyetleri ile birleştiğinde ise, ciddi gelir kayıplarına neden olacaktır ve bu durum çiftçiyi alacaklıları ile karşı karşıya bırakacaktır (diğer yandan kırsal kesimdeki alacaklılar da tarımcılığın sistemik risklerine maruz kalmış olacaklardır).

Bu son durumda alacaklıları ile karşı karşıya kalan çiftçi, gelecek hasat gelirlerini, aldığı borca karşılık ipotek olarak göstermek zorunda (ki çoğunlukla ortaya çıkan durum budur) kalmaktadır. Ayrıca modern üretim metotları, daha geniş tarım toplulukları ile tarımsal hammaddeyi mamul haline getiren taraflar (ikincil işleyiciler) arasında daha yoğun bir dikey bütünleşmenin varlığını gerektirmektedir. Bunun yanı sıra, verim kaybı, kilit piyasalarda ürün alım satımı yapanları, işleyicileri ve nakliyecileri de etkilemektedir.

Sektör dışı trendler, tarım topluluklarının karşı karşıya kaldıkları genel risk seviyesini daha da arttırmaktadır. Toprağı işlemek, gelişen kentsel nüfusun ve değişken hava olaylarının habercisi küresel ısınmanın baskısı ile karşılaşmaktadır. Hükümetlerin afet tehdidi altındaki kırsal bölgelere para desteği vermeyi daha az tercih etmesi veya daha az destek ve-

* Sistemin tüm parçalarını etkisi altına alan riskler.

rebilecek olması gerçeği karşısında, risklerde gözlenen bu belirgin artışa cevaben, risk yönetimi çözümlerinin geliştirilmesi ve arttırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ancak, tarım sigortası programlarını oluşturmanın doğasında var olan zorlukları aşmak için, programa çok sayıda tarafın katılması gerekliliğinin yanı sıra, tarafların birlikte hareket etmesini sağlayacak bir tür katalizöre ihtiyaç vardır.

Kuraklık Krizi ve Sonuçları:

Brezilya'nın dolaylı etkeni, Brezilya'nın güneyinde 2003-2004 yıllarında ardarda yaşanan şiddetli kuraklık olmuştur. Bu olay, devletin büyük miktarda afet yardımı ödemesi yapmak zorunda kalmasına neden olmuştur. Kuraklıktan özellikle soya fasulyesi sektörünün ağır etkilenmesi, bazı çiftçilerin endüstriyi terk etmesiyle sonuçlanan krizin çıkmasına zemin hazırlamıştır. Üretimde yaşanan düşüş, uluslararası mal fiyatlarının ve ulusal para değerinin etkilerine de açık olan çiftçilerin bulunduğu ihracat sektörünün kırılacağına dikkati çekmiştir.

Hükümet, tarımsal risk yönetimine özel sektörün daha fazla katılım göstermesi gerektiğini açıklamıştır. Ayrıca MPCİ dâhil tüm ekin sigortalılarına daha fazla çiftçinin erişiminin sağlanmasını olanaklı kılan %50'ye varan prim sübvansiyonu sunma kararını bil-

dirmiştir.

2006 yılında prim sübvansiyonları için 28 milyon US\$ ayrılmış olup, bu tutarın sadece yarısı kullanılmıştır. 2007 yılı için ise 45 milyon US\$ tahhüt edilmiştir. Kamu-özel sektör işbirliği ile çözüm arayışına olan bu gönüllü tutum, Converium'un lider reasürör olarak kilit rol oynadığı bir programın yaratılmasına fırsat tanımıştır.

Sigorta ürünleri için etkin bir dağıtım platformunun hazırlanması, reasürans ürününün yaratılmasında kilit rol oynamıştır. Söz konusu platform ise, ülkenin aynı zamanda tarım kredisi de veren en büyük bankası Banco do Brasil tarafından sağlanmıştır. Program, gelecek hasat gelirlerinin ipotek altına alınmasıyla temin edilen tarım kredilerinde, MPCİ kapsamında sigorta teminatı aranmasını öngörmüştür.

Proje kapsamında teminat sağlayan direk sigorta şirketi Aliança do Brasil, Banco do Brasil'in sigorta sektöründe faaliyet gösteren yan kuruluşudur. Programın zorunlu olması ve çiftçilere banka şubeleri kanalıyla ulaşma olanağı, sigortalıların coğrafi açıdan optimum dağılımını kolaylaştırarak, daha önceki ekin sigortası programlarının uzun dönemde kârlı olmasını engelleyen seçim (anti-selection) riskinin fazlasıyla azaltılabilmesini sağlamıştır.

Ürünün, tarım ve maliye

bakanlıklarının yanı sıra Brezilya'nın önde gelen üniversiteleri ile yakın işbirliği içinde oluşturulması, kapsamlı üretim ve verim istatistiklerinin kullanılmasını mümkün kılmıştır. Uzaktan algılama ve meteoroloji verilerine erişim, geçmişte yaşanan kuraklıkların kapsamının anlaşılmasına ve düşük frekanslı/yüksek şiddetli bu olayların tekrarlanma sürelerinin saptanmasına katkıda bulunmuştur. Bu veriler, Converium'un aktüerya uzmanları tarafından gerçekleştirilen verim istatistikleri analize temel teşkil etmiş ve MPCİ sigortası planlarının üretici düzeyinde fiyatlandırılmasına olanak tanımıştır. Ürün, son olarak Aliança do Brasil ile devlete ait bir reasürans şirketi olan Instituto de Ressenguros do Brasil (IRB) tarafından satışa hazır hale getirilmiştir.

Risk teftişi ve hasar mahallinin derhal incelenmesi önemli olduğundan, merkezi kontrolle sahip bağımsız bir hasar tespit teşkilatı kurulmuş ve bu teşkilatta görev alacak kişilere gerekli eğitimler verilmiştir. Ticari anlamda, 2006 yılında hazır hale gelen sigorta ürünü, ilk aşamada soya fasulyesi ve mısır yetiştiricisi çiftçilere, tarım kredilerine ilave edilen kapsamlı bir MPCİ sigortasından yararlanma fırsatı tanımıştır. Program, Brezilya'nın güneyinde, soya fasulyesi ve mısır yetiştiriciliğinde gelişmiş bölgelerine hızla yayılarak,

şimdiden büyük başarı kaydetmiştir.

Uygulamaya yeni konulan bu programın, 2006 yılında toplam 35 milyon US\$ olan ekin sigortası primlerine önemli katkısı bulunmaktadır. Programın, 2007 yılında hükümet yardımlarının söz verildiği şekilde artmasıyla ve MPCİ projesine planlanan yeni bölgelerin ve ekin türlerinin eklenmesi ile daha büyük aşamalar kaydetmesi beklenmektedir. Brezilya'da özellikle dikkat çeken konulardan biri de, şeker kamışı ve mısıra dayanan biyo-yakıt üretimi ile dünyanın en büyüğü olan ve gelişen biyo-yakıt sektörünün teminat kapsamına alınmasıdır.

Ekin-dolu sigortası bir asırdan fazla süredir piyasada olmasına rağmen, özellikle yükselen piyasalarda gördüğü talep oldukça düşük seviyelerdedir. Bu durum, sigortacılar için gerçek bir sorun teşkil etmektedir ve bu sorunun sürekli yenilik çalışmaları ve değişiklikler yapılarak aşılması gerekmektedir. MPCİ, çiftçiler için aslında oldukça cazip bir ürün olmakla birlikte, sistemik risklerin temin edilebilmesi için gereken yüksek prim tutarları, onu, ancak (maddi yardım sağlayan hükümet dâhil) birden çok tarafın işbirliği yapması durumunda kullanılabilir hale getirmektedir.

Tarımsal risk yönetiminde uzman bilgi ve uluslararası deneyime sahip reasürörler ile

birlikte çalışan sigorta şirketleri, bu tür ilişkileri başarıyla yönetme konusunda daha iyi bir konuma sahiptir. Üretimdeki dalgalanmaları dengelemek için ise, kamu ve özel sektör arasında risk paylaşımına yönelik proaktif ve pozitif bir yaklaşımın benimsenmesi gerekmektedir.

Gelecekteki Risk Çözümleri:

Yükselen piyasalarda sigorta sektörünün serbest rekabete açılması, üretimdeki dalgalanmaları dengeleme sürecini kolaylaştıracaktır. Ancak Brezilya, reasürans sektörünün açılması ile birlikte, serbest piyasaya doğru büyük bir adım atma konusunda, bazı yasal düzenlemeler gerekmesiyle geride kalmış bir ülkedir. IRB'nin tekel konumunun yürürlükten kaldırılması, 2007 yılında kademe kademe serbestleştirme çalışmaları şeklinde başlamıştır. Bu çalışmalar, yabancı reasürans şirketlerine sektörde daha aktif rol oynama fırsatı vermekte olup, aynı zamanda dünyanın farklı yerlerinde başarı göstermiş sigorta çözümlerinin her yönden yaygınlaştırılmasını teşvik etmekte ve ayrıca reasürörlerin yerel piyasa koşullarına intibak etmelerini kolaylaştırmaktadır. Piyasa potansiyeli, zaten yerel bir varlığa sahip olan Converium gibi reasürörler için özellikle önem arz etmektedir.

Sigortacılar, farklı çıkar

gruplarını bir araya getirmekte halen etkin bir role sahip değildir. Gelişmekte olan piyasalarda, hala pahalı sayılan bir MPCİ ürününü kullanılabilir hale getirmek için (varsa) hükümet yardımları bile yeterli olmayabilir. Bu sebeple sigortacılar, yönetim giderlerini ve hasar tespit masraflarını nasıl azaltabileceklerini ve işlemlerini nasıl daha basit hale getirebileceklerini iyi incelemişlerdir. Bunun sonucunda ulaştıkları çözümlerden biri de, verim ve yağış miktarı arasında yüksek korelasyon bulunan ekin ve bölgelere teminat verebilmek için hava-endeks programları kullanmaya başlamak olmuştur.

Bu programlar, çeşitli ülkelerde kullanılmaktadır ve Dünya Bankası tarafından da kırsal kalkınma programı kapsamında desteklenmektedir. Ayrıca, daha geniş coğrafi alanlarda faaliyet gösteren tarım üreticilerine ve bunlara ilaveten ambarlar, ambalaj ve nakliye şirketleri gibi üretim hattını destekleyen taraflara koruma sağlamak amacıyla, toplam verim kaybı teminatları kullanılmaktadır.

Gelişmekte olan ve yükselen piyasalarda, halen tarım üretiminin sadece çok ufak bir oranı sigortalanmaktadır. Kapsamı genişletilmiş bir tarım sigortası teminatı, üretim kayıplarının etkin biçimde dengelemesine ve Brezilya gibi ülkelerde tüm ekonomi için son derece önemli olan tarım sek-

törünün sürekliliğinin teminine yardımcı olacaktır. Başarılı uygulamaların temelinde, Brezilya'daki MPCİ programının da net biçimde gösterdiği üzere, global teknik bilgi (know-how), yerel mevcudiyet ve deneyimli ortakların varlığı yatmaktadır.

Tanımlar:

Ekin-Dolu Sigortası/Risklerin Tek Tek Belirtildiği Teminat:

Yürürlükte olup kullanılan tarım sigortası ürünlerinde, en yaygın koruma dolu riskine karşıdır. Ancak bu sigorta poliçeleri yangın, sel, kasırga, don veya sıcak hava dalgası rizikolarını da teminat altına alabilmektedir. Temin edilen risklerin doğaları gereği tesadüfi olmaları gerekmekte ve genellikle coğrafi oluşumları

baz alınarak tespit edilmektedirler. Tazminat ise, mevsimsel girdiler (elde edilen kâr haric, tohum, gübre ve diğer değişken maliyet giderleri) için yapılan nakdi yatırımların değeri baz alınarak hesaplanmaktadır. Fiyatlar %2 - %20 arasında değişmekte ve bazı piyasalarda hükümet tarafından sübvansede edilmektedir. Muafiyetler, genellikle, hasarın %10'u ile %20'si arasında değişmektedir.

Kapsamlı Ekin Sigortası (MPCİ):

Bu poliçe türü, kuraklık dâhil, çok çeşitli doğal rizikolara karşı kapsamlı bir sigorta teminatı sağlamaktadır. MPCİ, (genellikle) on yıllık ağırlıklı ortalama ürün miktarının altına düşen verim kaybını teminat altına almakta ve çiftçiyi ton başına önceden anlaşılmış fi-

yat üzerinden tazmin etmektedir. Prim fiyatı %1 ila %8 arasında değişmekte ve sigorta bedeli genellikle tahmini üretim veriminin %80'i civarında olmaktadır. Birkaç piyasa dışında, MPCİ poliçelerine ABD'deki kapsamlı programlar sayesinde hükümetler tarafından da mali destek sağlanmaktadır. MPCİ sigortasının kapsamına, ekim/dikim zamanındaki emtia fiyatlarında hasat zamanına göre ortaya çıkan dalgalanmalara karşı koruma sağlayan ek gelir teminatları da dâhil edilebilmektedir.

Reinsurance, Nisan 2007

Çeviren: N. Esra KULAN

Umut Değil, Yalnızca Yardım

2005 yılında yaşanan gelişmeler bize, tek bir yılda birden fazla afet hasarıyla karşılaşma olasılığının hiç de düşündüğümüz kadar uzak olmadığını göstermiştir. Son birkaç yıl içinde birden fazla afet sonucu ortaya çıkabilecek yükümlülüklerin yönetimi, sürekli güncellenen modelleme araçlarından iklim değişikliklerine, artan yasal denetimlerden mevzuatla ilgili düzenlemelere kadar pek çok konuda son derece kapsamlı bir donanım gerektiren karmaşık bir süreç haline gelmiştir. Afet yükümlülüklerini beceriyle yönetebilen şirketler, iş kabullerinde daha bilinçli ve nihai olarak daha kârlı kararlar alabileceklerdir.

Sigorta ve reasürans şirketleri 2001'den bu yana, mal ve kaza branşlarındaki yükümlülükleri konusunda giderek artan bir bilinç sergilemekte; bu tür yükümlülüklerin coğrafi olarak yoğunlaştığı bölgeleri belirlemek amacıyla çeşitli

modeller geliştirmekte veya halihazırdaki modellerini güncelleme yoluna gitmektedirler. Portföyleri büyük şehirlerde yoğunlaşmış mal sigortalarını kapsamayan şirketler bile, genel sorumluluk ve işveren sorumluluğu branşlarındaki kümülasyonlar nedeniyle ağır bir yükümlülük taşıdıklarını göz önünde bulundurmalıdır. Terörist bir saldırı sonucunda kaza sigortalarında karşılaşılabile-

Afet Modelleri, en iyi için gittikçe daha az umutlanmamıza neden olurken, en kötü için hazırlanmamızı sağlamaktadır.

cek hasarın maliyeti mal sigortaları kadar yüksek olabilir.

Yükümlülüklerin değerlendirilmesi sadece coğrafi seviyede önem taşımamaktadır. Yürürlükteki kanunlar ve mevzuat da şirketlerin afet yönetim stratejilerinde etkin rol oynamaktadır. Herhangi bir afet sonrasında sigorta şirketlerinin poliçe iptali (yenileme) veya prim artışı yap-

malarını engelleyen eyalet yasaları gibi pek çok yeni kanunun yürürlüğe girmesi, sigortalı değerlerin yanı sıra kanun ve mevzuattaki gelişmelerin de olası etkilerinin değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Portföyün ne kadarının bu tür gelişmelerden etkileneceğinin belirlenmesi de en az olası hasar tahmini kadar büyük önem taşımaktadır.

İklim değişiklikleri ise bir diğer kaygı konusudur. Fırtına ve iklim olaylarına bağlı afetlerin sayıca artmasının yanı sıra, kuraklık ve büyük arazi yangınları gibi afetler

erozyon teminatlarının kümülasyonlarında büyük ölçüde artışa neden olmuştur. Sigorta şirketlerince daha önce güvenli bölge olduğu düşünülen coğrafi alanlar bile artık risk bölgesi olarak değerlendirilmekte ve bu tür endişeler, yüz yıllık bir fay hattı aktif hale gelmeden veya hazırlıksız bir bölgenin 5 ölçekte bir kasırga tarafından yerle bir edilmesinden önce,

afet modellerine yansıtılmaktadır.

Afet modelleri yükümlülüklerin etkin bir şekilde yönetilmesi açısından son derece büyük önem taşımaktadır; ancak sonuçta yalnızca model oldukları ve kehanet niteliği taşımadıkları unutulmamalıdır. Modeller genel olarak uzun (on yıllar) yıllar boyunca kaydedilmiş hasarları temel almakta; iklim veya mevzuat değişikliği gibi daha güncel faktörlerin olası etkilerini yansıtmamaktadır. Modellerin sınırlı kaldığı bir diğer nokta ise, tıpkı New Orleans için hazırlanmış modellerin Katrina Kasırgası sırasında nehir setlerinin yıkılması

nedeniyle meydana gelen taşkını öngörememiş olması örneğinde olduğu gibi, gerçekleşme ihtimali son derece düşük ama yine de olası bazı afet senaryolarını kapsamıyor olmalarıdır. Neticede, şirketler model sonuçlarını yalnızca bir başlangıç noktası olarak değerlendirip, kendi hasar deneyimleri ve yükümlülükleri üzerinde etki yaratabilecek gelişmeler konusundaki birikimlerini kullanmak kaydıyla, söz konusu modellerden daha etkin bir şekilde faydalanabilirler.

Umut iyi bir şeydir; ancak ne bir strateji, ne de bir iş yürütme şeklidir. Sonuç olarak afet yükümlülüklerinin yöne-

timi hala üç temel soru üzerinde şekillenmektedir. Sigortalanan nedir? Nerededir? Yükümlülük miktarı ne olacaktır? Yeni olan, bu üç sorunun daha kapsamlı ve karmaşık bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğidir. Bunu gerçekleştiremeyen şirketler için başarılı bir afet yükümlülük yönetimi erişilmez bir hedef olarak kalmayı sürdürecektir.

Steven R. POZZI
Best Review, Nisan 2007

Çeviren: Güneş
KARAKOYUNLU